# Inhoudsopgave


1. 230117 College - Presentatie - DEF ..... 2
2. Presentatie dijkversterking TPM - dorpsbelang Wierum 23052023 (3) ..... 17
3. Presentatie dijkversterking TPM - dorpsbelang Wierum 23052023 (5) ..... 41
4. RIJROUTES ..... 65
5. 240419_ontwerpopgaven_presentatie_PeazensModdergat ..... 68
6. Verslag overleg Dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat Wierum 3 juni 2024 ..... 69
7. 240528_ontwerpopgaven_Wierum_laag-01 ..... 72
8. Verslag overleg Dijkversterking Ternaard PM Wierum 3 juni 2024_.. .. ..... 73
9. Verslag overleg Dijkversterking Ternaard PM Wierum 16 september 2024 ..... 77
10. gespreksverslag raakvlakken WF en gemeente 20240515 ..... 82
11. Verslag overleg Dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat Wierum 17 oktober 2024 ..... 83
12. afspraken_2024-11-05 ..... 89
13. Factsheets meekoppelkans Peazens-Moddergat dorp - def ..... 90
14. Factsheet meekoppelkansen PAGW maatregelen - def_2 ..... 96
15. Factsheet meekoppelkans 't Bolstiendykje - def ..... 105
16. Factsheet meekoppelkans Swiet Wetter Wierum Ternaard - def ..... 107
17. Factsheet meekoppelkans Parkeerplaatsen 't Skoar - def ..... 112
18. Factsheet meekoppelkans Pad langs de Eendenkooi - def ..... 114
19. Factsheet meekoppelkans de Kromme Horne - def ..... 116
20. Factsheet meekoppelkans Camera Batavia - def ..... 118
21. Factsheet meekoppelkans Toegankelijkheid Wierum - def ..... 120
22. Factsheet meekoppelkans Op Paad lans it Waad - def ..... 122
23. Dit is de definitieve MKK XXXX - Swiet Wetter Wierum Ternaard - .. .. (002) ..... 127

# Fries Programma Waddenkust Gebiedsontwikkeling

College 27 januari 2023

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

# Inhoud

1. Aanleiding
2. Doelstelling
3. Samenwerking
4. Gebiedsdocument Koehool-Lauwersmeer
5. 6 parels Noardeast-Fryslân
6. Inzet capaciteit en financiële middelen
7. Planning

GEMEENTE NOARDEAST FRYSLÂN

# Aanleiding (1):
# Friese waddenkust grote opgaven

⇒ **Realiseren duurzaam perspectief landbouw**

⇒ **Vergroten leefbaarheid gebied**

⇒ **Versterken van natuur**

**Katalysator:**

**Hoogwaterveiligheid => dijkversterking**

GEMEENTE NOARD EAST FRYSLÂN

# Aanleiding (2): Gebiedsproces 1DYK

⇒ **Overkoepelend gebiedsproces rond dijkversterking Koehool-Lauwersmeer van start zomer 2022**

⇒ **Veel verschillende initiatieven en opgaven in het gebied en zoeken naar ruimte, potentie maar ook schuur- en knelpunten**

GEMEENTE NOARD-EAST FRYSLÂN

# Doelstelling

- ⇒ Uitgangspunten ‘Dijk versterkt, randen verzacht, gebied verrijkt’.
- ⇒ Doel: één gedragen verhaal, met inhoud en keuzes door gezamenlijke dialoog afgewogen vanuit waarden en belangen
- ⇒ Ontwikkelkader: duidelijkheid geven over wanneer initiatieven kansrijk zijn en wanneer niet

GEMEENTE NOARD EAST FRYSLÂN

# Samenwerking met 7 partijen

1DYK

WETTERSKIP FRYSLÂN

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

provinsje fryslân
provincie fryslân

GEMEENTE waadhoeke

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

LTO noord

It Fryske Gea

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

# Gebiedsdocument Koehool-Lauwersmeer (1DYK)

- **Basis samenwerking verkennen initiatieven en opgaven en opstellen programmeringsvoorstel**
- **Initiatieven en opgaven koppeling ontwerp Waddenzeedijk**
- **Overige initiatieven en opgaven => uitwerken in 1DYK**
- **6 “Pareltjes van Noardeast-Fryslân”**

GEMEENTE NOARD EAST FRYSLÂN

1DYK

## DIJK VERSTERKT

## GEBIED VERRIJKT

# Gebiedsdocument past bij gemeentelijk beleid

6 belangrijke thema's naast de hoogwaterveiligheid:

- Zoetwaterbeschikbaarheid;
- Natuurlijke kwaliteit;
- Grond/bodem/slib;
- Vitale kust;
- Duurzaam toerisme;
- Ruimtelijke kwaliteit.

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

# Governance is breed ingestoken

- Dergelijke grote opgaven kun je als gemeente niet alleen oppakken, dat moet in samenwerking
- Een samenwerking met zoveel partijen is ingewikkeld
- Daar is een brede governance voor nodig
- We moeten optrekken als 1 overheid
- Draagvlak voor een gebiedproces is essentieel

GEMEENTE NOARD EAST FRYSLÂN

# 6 parels Noardeast-Fryslân

## Peazens/Moddergat

recreatie en toerisme
(wandelen/fietsen/museum)

## Fryslân Bûtendyks en Binnendyks

Zilte teelt op voorland en ontwikkeling
Blije/Ferwert/ Hegebeintum

## Swiet Wetter Wierum – Ternaard

Vismigratie/blauw-groene dooradering

## Sense of Place

Iconische kunstobjecten

## Holwert

Natuurontwikkeling/recreatie en
toerisme

## Op Paad Lâns It Waad

Fietspad op en langs de Waddenzeedijk

GEMEENTE NOARD EAST FRYSLÂN

PROGRAMMA GEBIEDSONTWIKKELING

# WADDENKUST NOARDEAST FRYSLÂN

## 6 Belangrijke thema's

- Duurzaam toerisme
- Vitale kust
- Zoetwater
- Natuurlijke kwaliteit
- Ruimtelijke kwaliteit
- Grond, bodem, slib

## 3 Belangrijkste pijlers

## 6 parels

**Peazens/Wierum**
Garnalenfabriekje+museum 't Fiskershúske'

**Op paad lâns it waad**
Beleef Waddenzee werelderfgoed

**Holwert**
Economische impuls voor leefbaarheid

**Swiet Wetter Wierum**
Vismigratie + blauw/groene dooradering

**Fryslân Bûtendyks**
Zilte teelt en zomerpolders

**Sense of Place**
De Kromme Horne

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

**Wij willen investeren in:**

- Bereikbaarheid/ mobiliteit
- Toeristische faciliteiten (Musea, Wandelpad)
- Toegankelijkheid via het water (Wierum – Dokkum)

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

# Wat is er nu nodig?

- **Voor het uitwerken van de initiatieven en opgaven zijn vervolgstappen nodig**

- **Voor het project-gereedmaken inzet van capaciteit en functies nodig**

GEMEENTE NOARD-EAST FRYSLÂN

# Planning

| Datum | |
|---|---|
| 31 januari 2023 | Collegebesluit |
| Medio februari | Raden/staten/AB informeren 1DYK |
| Medio 2023 | Uitwerken projecten/initiatieven |
| Q3/4 2023 | Collegebesluit projecten NF |
| Q3/4 2023 | Gemeenteraad financiering projecten NF |
| | |

GEMEENTE NOARD EAST FRYSLÂN

# Bedankt voor uw aandacht

GEMEENTE NOARD EAST FRYSLÂN

# DORPSBELANG WIERUM

23 MEI 2023

# Inhoud

- Update gebiedsproces
- Update PAGW
- Update dijkverbetering
- Update meekoppelkansen

# UPDATE GEBIEDSPROCES – DOOR

[redacted]

# Organisatie

- Rijkswaterstaat (namens PAGW)
- Gemeente Waadhoeke
- Gemeente Noardeast-Fryslân
- It Fryske Gea (namens natuurorganisaties)
- LTO Noord (namens landbouworganisaties)
- Wetterskip Fryslân
- Provincie Fryslân

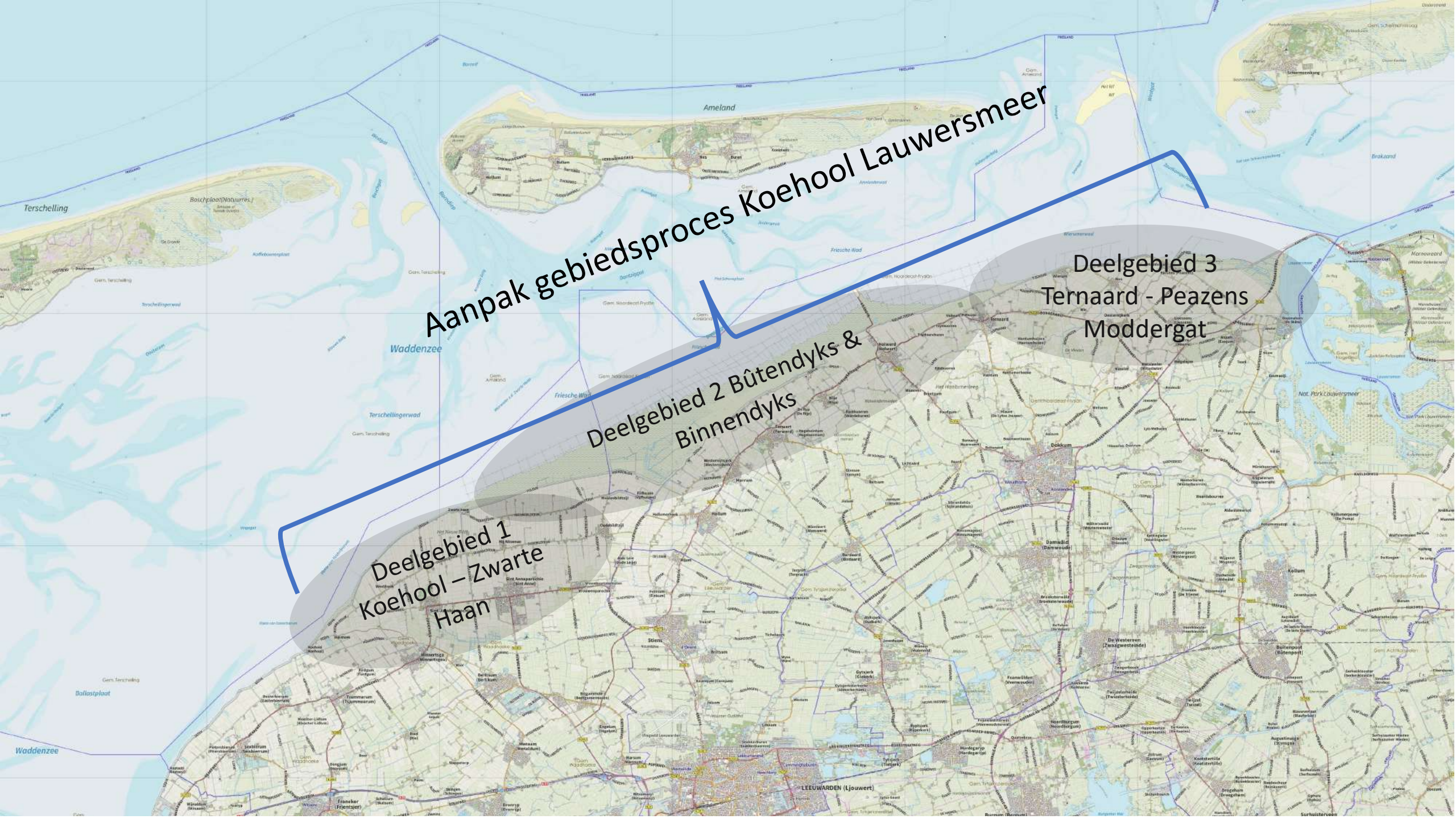
Aanpak gebiedsproces Koehool Lauwersmeer
Deelgebied 1
Koehool – Zwarte Haan
Deelgebied 2 Bûtendyks & Binnendyks
Deelgebied 3
Ternaard - Peazens Moddergat
Ameland
Terschelling
Waddenzee
Terschelingerwad
Friesche Wad
Ballastplaat
Brakzand
Nat. Park Lauwersmeer
Dokkum
Damwâld
Kollum
Ternaard
Holwerd
Stiens
Buitenpoort
De Westereen
LEEUWARDEN (Ljouwert)

# Eindbeeld

“Dijk versterkt, randen verzacht en gebied verrijkt.”

# 1DYK

RUSTZONE NATUUR
HERSTEL OPVAARTEN
VERKEERSMAATREGELEN
DIJK VAN EEN WIJF
BUNKER KOEHOOL
KWELPERWALITEIT VERBETEREN
TERP VAN DE TAKOMST
ZILTE TEELT VOORLAND
AANLEG KWELDERPAD
HERSTRUCTUREREN DIJKOVERGANG
TOERISTISCH OVERSTAPPUNT
OP PAAD LÂNS IT WÂD
VERBINDING/INFORMATIE
SLIM WATERSYSTEEM
ZOEKEN (BUITENDIJKSE) LOCATIE KLEIBOPERIJ
BEREIKBAARHEID/MOBILITEIT
HOLWERD AAN ZEE
VISMIGRATIE
HERSTEL OPVAARTEN
DIJKPLEIN/TRAP WIERUM
DARK SKY
NATUURLIJKE PLASSEN
VOGELEILANDEN
VERSTERKEN VOORZIENINGEN RBT
ONTWIKKELING KWELDER
SWIET WETTER WIERUM–TERNAARD
KROMME HORNE
GROENBLAUWE DOORADERING
BUFFERZONE VERZILTING
Langs de hele dijk de verbinding met het wad terugbrengen

NATUUR/ECOLOGIE
ZOETWATERBESCHIKBAARHEID
BREDE WELVAART

## DIJK VERSTERKT

OM HET GEBIED VEILIG EN LEEFBAAR TE HOUDEN WORDT DE DIJK TUSSEN KOEHOOL - LAUWERSMEER VERBETERD EN VERSTERKT. DAN KAN OP VERSCHILLENDE MANIEREN MET EEN HARDE DIJK OF EEN BREDE, GROENE DIJK...

## GEBIED VERRIJKT

DE DIJK IS GEEN ALLEENSTAAND ELEMENT IN HET LANDSCHAP. ER ZIJN BIJVOORBEELD KANSEN VOOR RECREATIE & TOERISME, LANDBOUW, NATUUR EN LEEFBAARHEID. MET ELKAAR WILLEN WE EEN PLUS CREËREN IN HET GEBIED, OM ZO DE BREDE WELVAART TE VERGROTEN.

## RANDEN VERZACHT

HET WAD IS EEN DYNAMISCH GEBIED MET GROTE WAARDE VOOR DE NATUUR. MET VERSCHILLENDE TYPEN MAATREGELEN IN HET WATER EN AAN DE KUST WILLEN WE DE OVERGANG TUSSEN ZEE EN LAND ZACHTER MAKEN.

[redacted] 2022 ©

# UPDATE PAGW – DOOR ….

# Doel PAGW

**Scope**:

Verzachten van de randen van het wad

*Het verbeteren van de natuur rond de dijk in combinatie met de dijkversterking Koehool-Lauwersmeer is vastgesteld Rijksbeleid.*

**PAGW werkwijze (t.b.v. wettelijke opgave N2000 en KRW):**

1) Herstellen van natuurlijke processen
2) Herstellen van verbindingen tussen leefgebieden
3) Herstellen van leefgebieden

**Resultaat:** Toename biodiversiteit en productiviteit
Ecologische gezonde en toekomstbestendige grote wateren

# Methodiek

**Basis:**

- Initiatievenlijst zoals deze is opgehaald in de verkenning
- Systeemanalyse Waddenkust
- Analyse van de Waddenzee knelpunten in de vier deelgebieden

**Knelpunten om op te lossen zijn:**

- Tekort aan rustbiotoop/broedgebied vogels
- Voedseltekort vogels/achteruitgang onderwaternatuur
- Ontbreken vismigratieverbindingen en fysische gradiënten
- Kwaliteit kwelders (?)

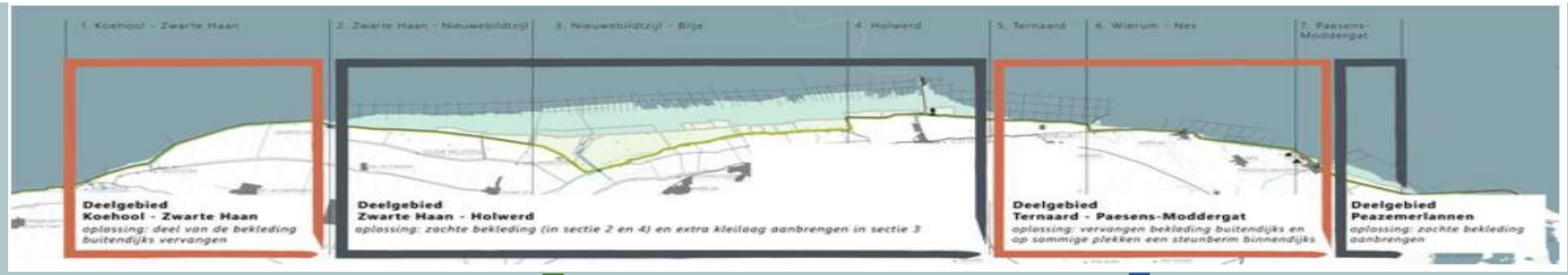
1. Koehool - Zwarte Haan
2. Zwarte Haan - Nieuwebildtzijl
3. Nieuwebildtzijl - Blije
4. Holwerd
5. Ternaard
6. Wierum - Nes
7. Paesens-Moddergat
Deelgebied
Koehool - Zwarte Haan
oplossing: deel van de bekleding buitendijks vervangen
Deelgebied
Zwarte Haan - Holwerd
oplossing: zachte bekleding (in sectie 2 en 4) en extra kleilaag aanbrengen in sectie 3
Deelgebied
Ternaard - Paesens-Moddergat
oplossing: vervangen bekleding buitendijks en op sommige plekken een steunberm binnendijks
Deelgebied
Peazemerlannen
oplossing: zachte bekleding aanbrengen

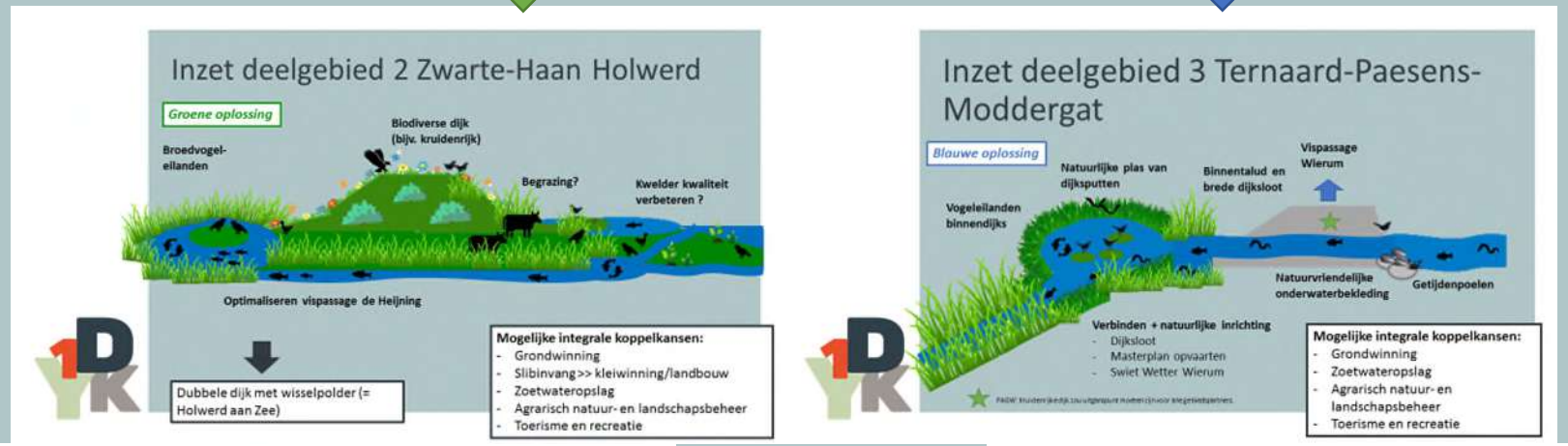
Inzet deelgebied 2 Zwarte-Haan Holwerd
Groene oplossing
Broedvogel-eilanden
Biodiverse dijk (bijv. kruidenrijk)
Begrazing?
Kwelder kwaliteit verbeteren ?
Optimaliseren vispassage de Heijning
Dubbele dijk met wisselpolder (= Holwerd aan Zee)
Mogelijke integrale koppelkansen:
- Grondwinning
- Slibinvang >> kleiwinning/landbouw
- Zoetwateropslag
- Agrarisch natuur- en landschapsbeheer
- Toerisme en recreatie
Inzet deelgebied 3 Ternaard-Paesens-Moddergat
Blauwe oplossing
Natuurlijke plas van dijksputten
Binnentalud en brede dijksloot
Vispassage Wierum
Vogeleilanden binnendijks
Natuurvriendelijke onderwaterbekleding
Getijdenpoelen
Verbinden + natuurlijke inrichting
- Dijksloot
- Masterplan opvaarten
- Swiet Wetter Wierum
Mogelijke integrale koppelkansen:
- Grondwinning
- Zoetwateropslag
- Agrarisch natuur- en landschapsbeheer
- Toerisme en recreatie

Inzet deelgebied 1 Koehool-Zwarte Haan
Blauwe oplossing
Natuurlijke plas van dijksputten
Binnentalud en brede dijksloot
Vispassage Gemaal Miedema
Vogeleilanden binnendijks
Natuurvriendelijke onderwaterbekleding
Getijdenpoelen
Verbinden + natuurlijke inrichting
- Koude Faert
- Dijksloot
- Dijksputten
Mogelijke integrale koppelkansen:
- Grondwinning
- Zoetwateropslag
- Agrarisch natuur- en landschapsbeheer
- Toerisme en recreatie

Inzet deelgebied 4 Peazemerlannen
Groene oplossing
Biodiverse dijk (bijv. Kruidenrijk)
Inzet door Wij en Wadvogels
Begrazing
Versterken dynamiek kwelder
Broedvogel-eilanden
Buiten plangebied: Visverbinding en overgangsgebied naar het Lauwersmeer (Bantpolder) -> (3e tranche PAGW; gebiedsproces Lauwersmeer ?)
Mogelijke integrale koppelkansen:
- Grondwinning
- Agrarisch natuur- en landschapsbeheer
- Toerisme en recreatie

# UPDATE DIJKVERBETERING – DOOR

[redacted]

# Waarom de dijkverbetering?

- Wetterskip Fryslân is verantwoordelijk voor de waterveiligheid
- Elke 12 jaar vindt een beoordeling plaats
- In 2018 laatste beoordeling

# Uitkomsten beoordeling 2018

- Bekleding buitendijks https://youtu.be/lyOD2M2SqDI
- Op sommige delen stabiliteit https://youtu.be/21Kn1zMk_Xg
- Op sommige delen hoogte https://youtu.be/XnlTV5MBG70

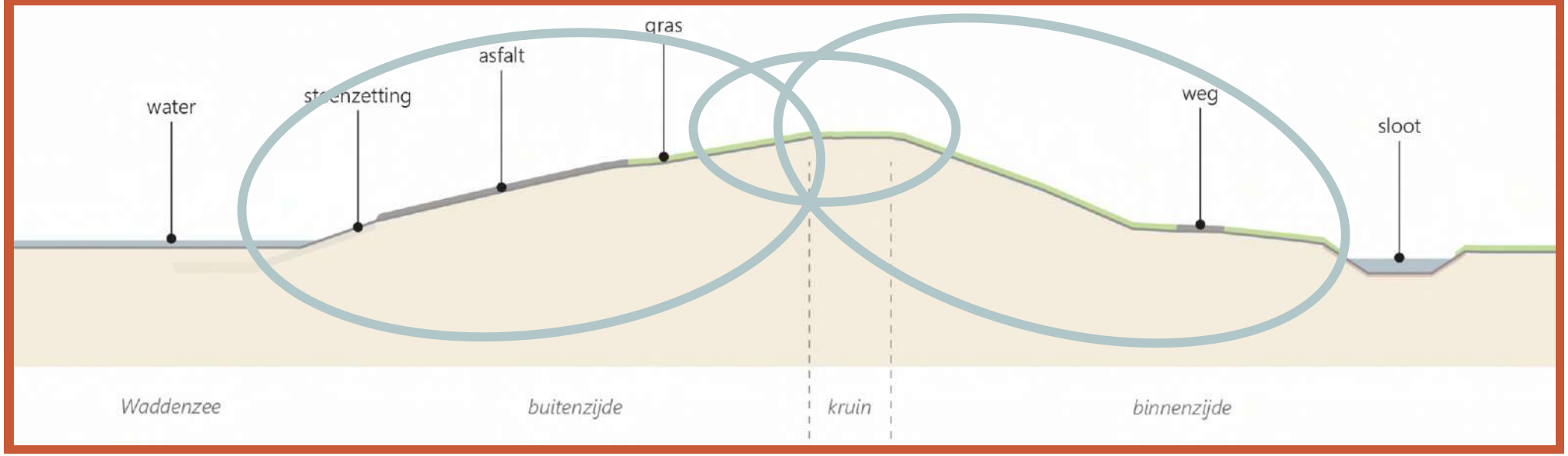

# Projectgeschiedenis

Beoordeling/veiligheidsopgave

# Projectgeschiedenis

## Voorkeursalternatief

- Ontwerp op hoofdlijnen
- Vier deelgebieden
- Keuzes: harde of zachte bekleding / grond of constructie

# Dijktrajecten planuitwerking

## Ternaard Peazens Moddergat

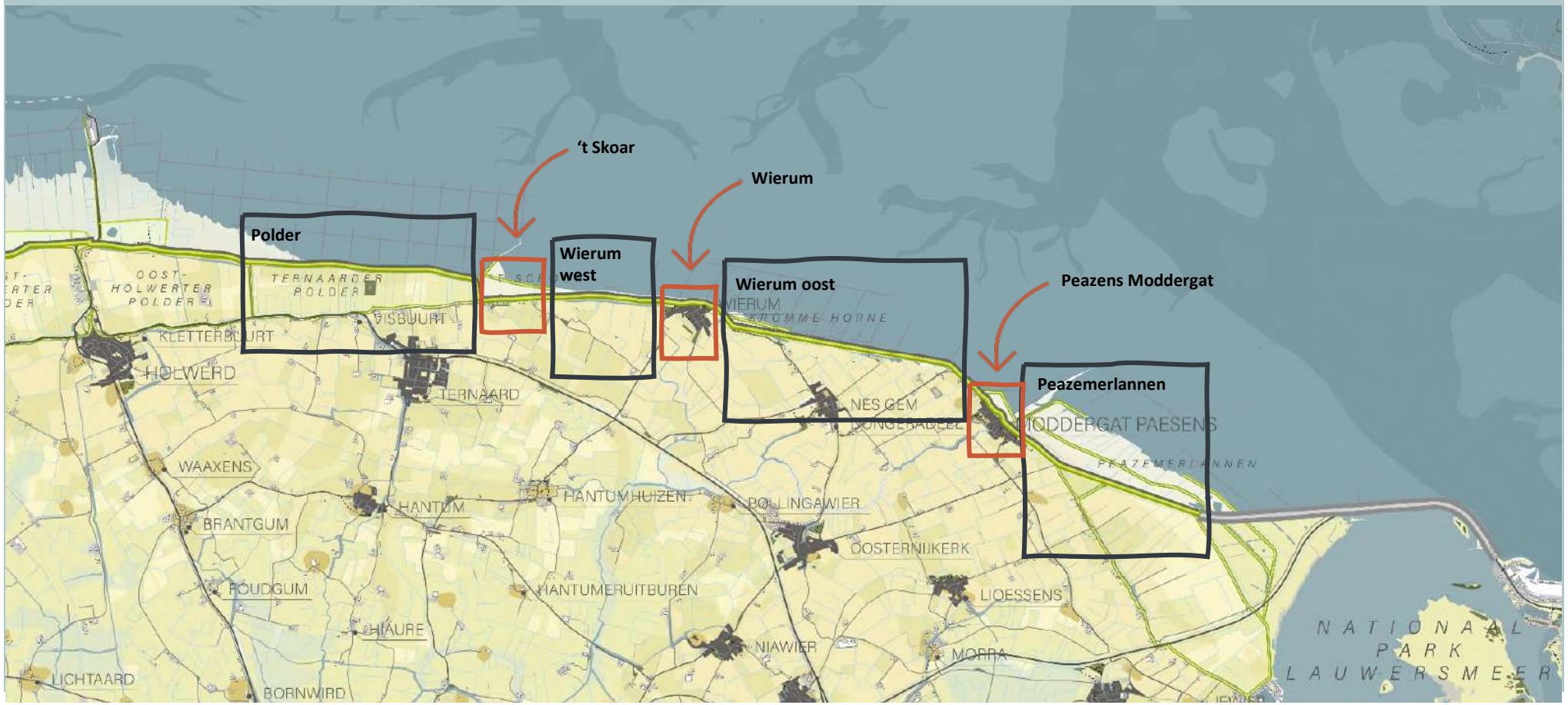

# Wierum dorp

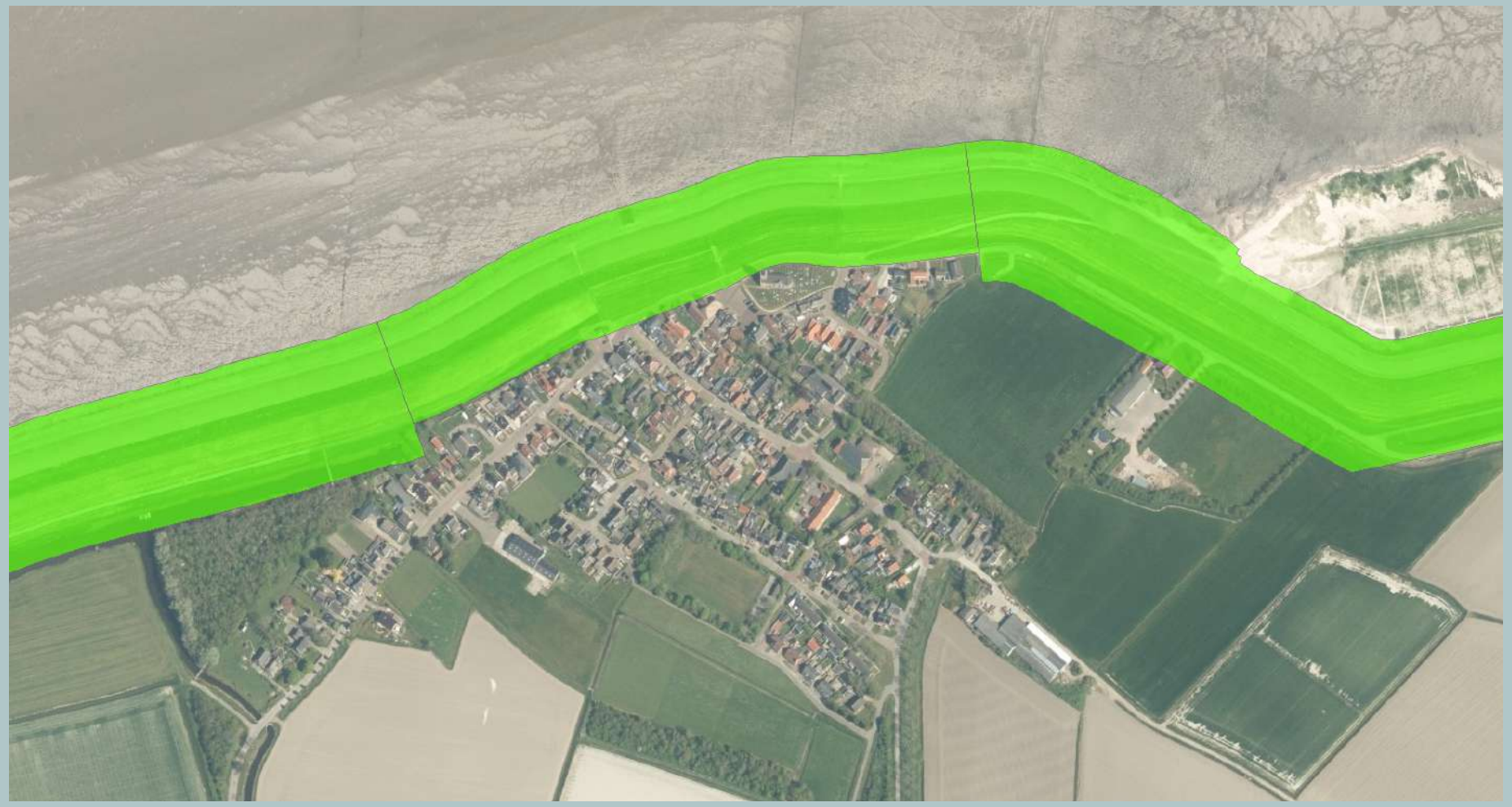

# Wierum west en oost

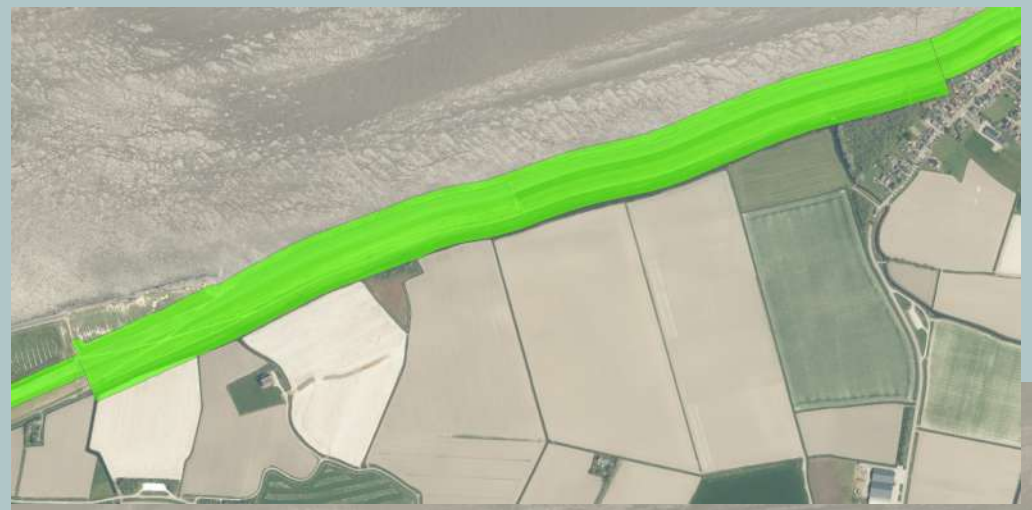

# Vooruitblik

Ontwerp van grof naar fijn

| Stap 1 (2023) | Stap 2 (2024) | Stap 3 (2025) |
|---|---|---|
| **Resultaat:**<br>Afbakening project helder incl. meekoppelkansen | **Resultaat:**<br>Een integraal ontwerp | **Resultaat:**<br>Projectbesluit |
| **Participatie:**<br>• ateliers<br>• informeren | **Participatie:**<br>• ontwerpateliers<br>• keukentafel-gesprekken<br>• informeren | **Participatie:**<br>• informeren |

Proceduretijd

# Voorwaarden voor meekoppelkansen

- Eigenaarschap
- Financiering
- Vergunbaarheid
- Maakbaarheid
- Tijdspad

# Greep uit de meekoppelkansen

- Swiet Wetter Wierum Ternaard
- Op Paad lans it Waad
- Ontwikkelingen Wierum (Kromme Horne, kwelder, verleggen trap, dorpsplein)

# Meer informatie

www.1dyk.frl

waddenzeekust@wetterskipfryslan.nl

[redacted]

# Oant sa fier.

# DORPSBELANG WIERUM

23 MEI 2023

# Inhoud

- Update gebiedsproces
- Update dijkverbetering
- Update meekoppelkansen

# UPDATE GEBIEDSPROCES – DOOR

[redacted]

# Organisatie

- Rijkswaterstaat (namens PAGW)
- Gemeente Waadhoeke
- Gemeente Noardeast-Fryslân
- It Fryske Gea (namens natuurorganisaties)
- LTO Noord (namens landbouworganisaties)
- Wetterskip Fryslân
- Provincie Fryslân

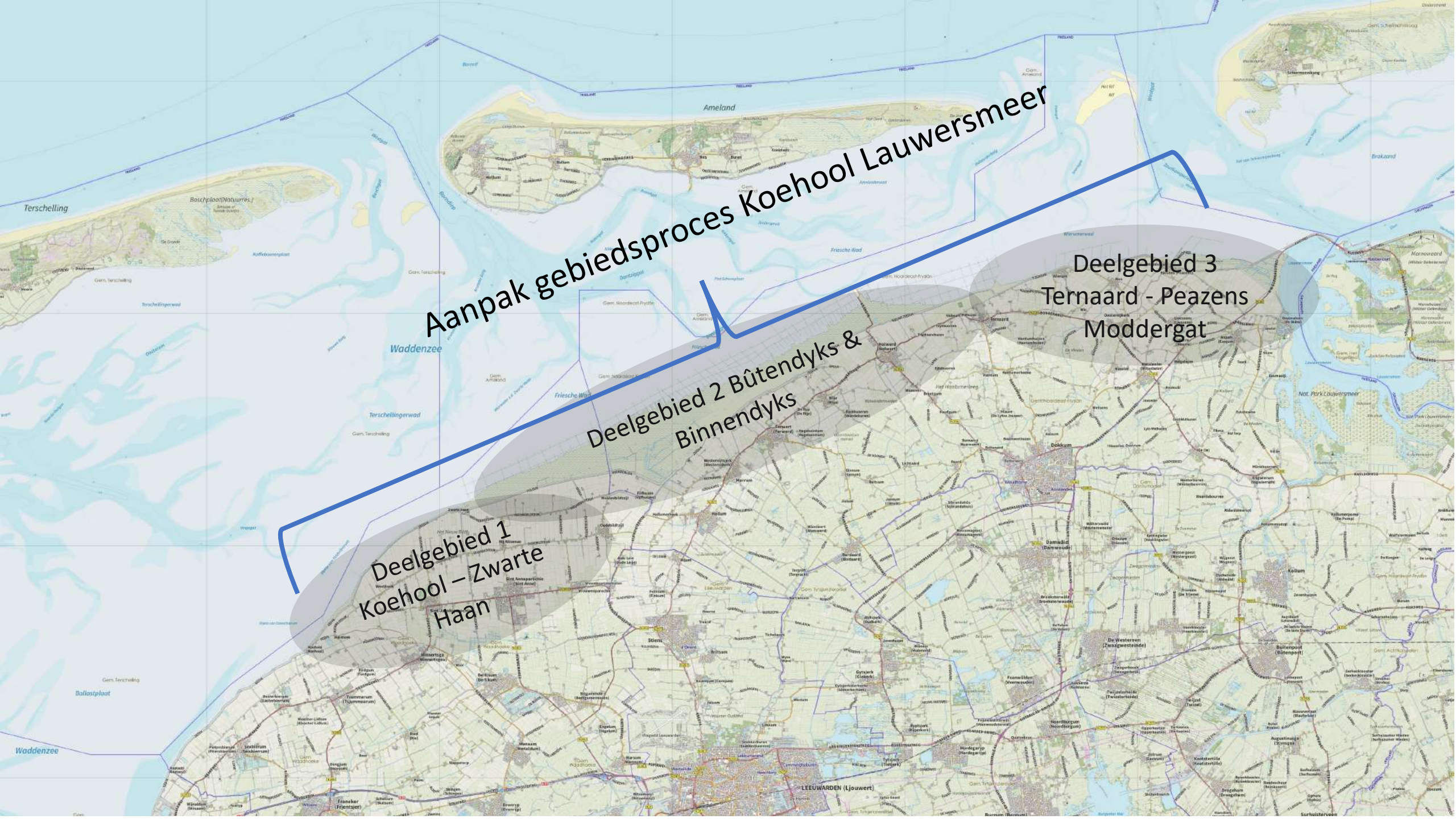
Aanpak gebiedsproces Koehool Lauwersmeer
Deelgebied 1
Koehool – Zwarte Haan
Deelgebied 2 Bûtendyks & Binnendyks
Deelgebied 3
Ternaard - Peazens Moddergat
Ameland
Terschelling
Waddenzee
Terschelingerwad
Friesche Wad
Ballastplaat
Brakzand
Nat. Park Lauwersmeer
Dokkum
Damwâld
Kollum
Ternaard
Holwerd
Stiens
Buitenpoort
De Westereen
LEEUWARDEN (Ljouwert)

# Eindbeeld

“Dijk versterkt, randen verzacht en gebied verrijkt.”

[redacted] 2022 ©

# UPDATE DIJKVERBETERING – DOOR

[redacted]

# Waarom de dijkverbetering?

- Wetterskip Fryslân is verantwoordelijk voor de waterveiligheid
- Elke 12 jaar vindt een beoordeling plaats
- In 2018 laatste beoordeling

# Uitkomsten beoordeling 2018

- Bekleding buitendijks https://youtu.be/lyOD2M2SqDI
- Op sommige delen stabiliteit https://youtu.be/21Kn1zMk_Xg
- Op sommige delen hoogte https://youtu.be/XnlTV5MBG70

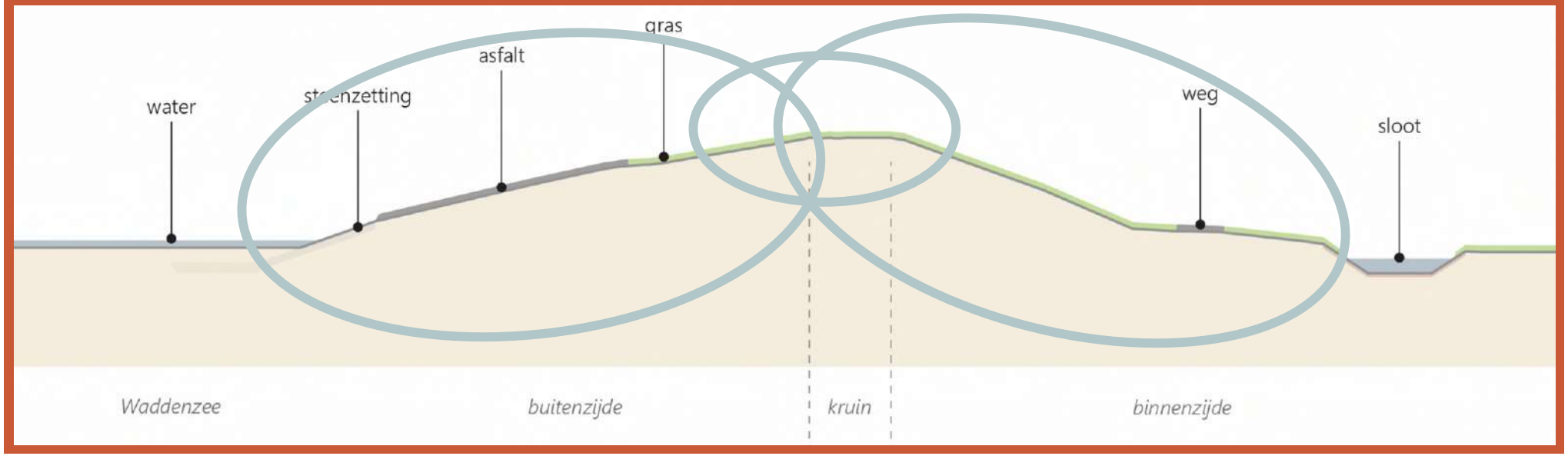

# Projectgeschiedenis

Beoordeling/veiligheidsopgave

# Projectgeschiedenis

## Voorkeursalternatief

- Ontwerp op hoofdlijnen
- Vier deelgebieden
- Keuzes: harde of zachte bekleding / grond of constructie

# Dijktrajecten planuitwerking

## Ternaard Peazens Moddergat

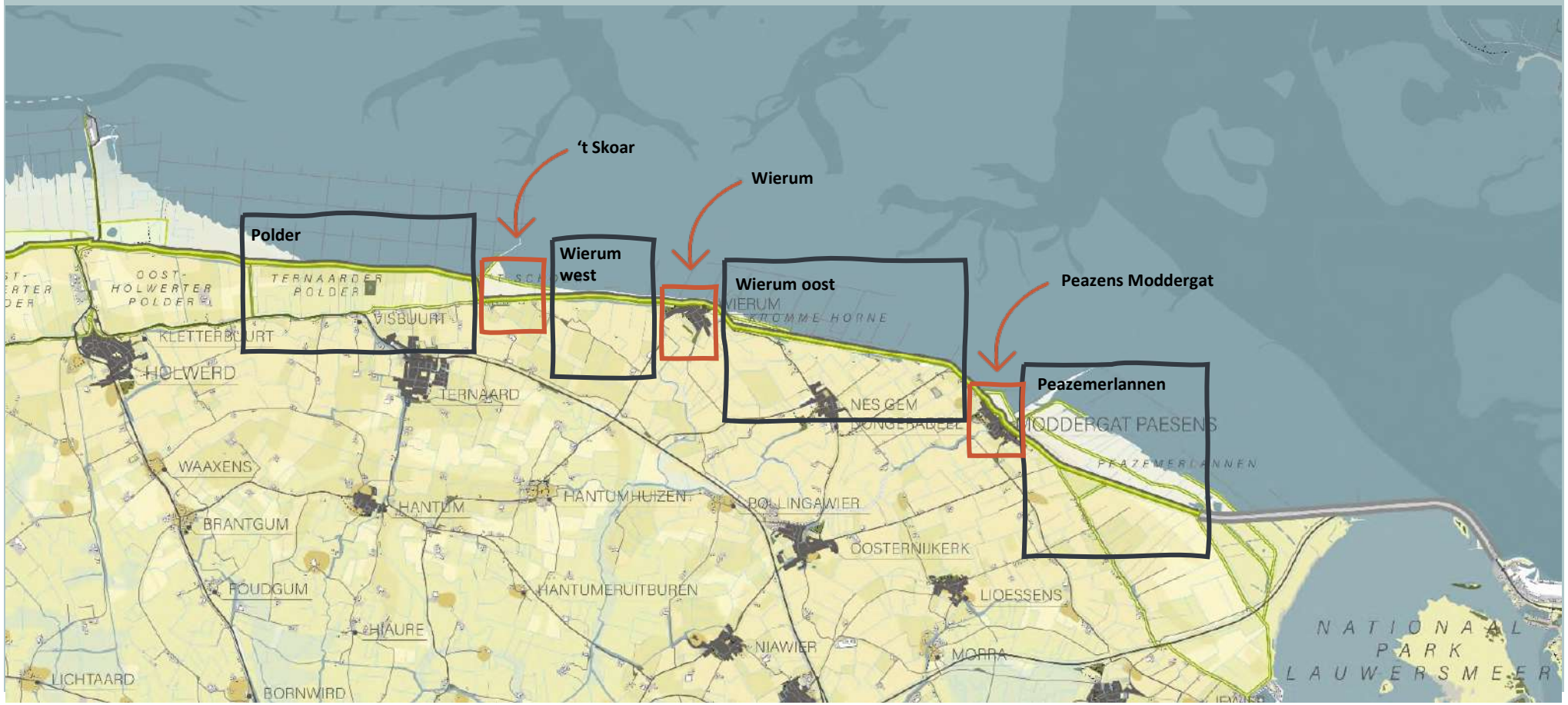

# Wierum dorp

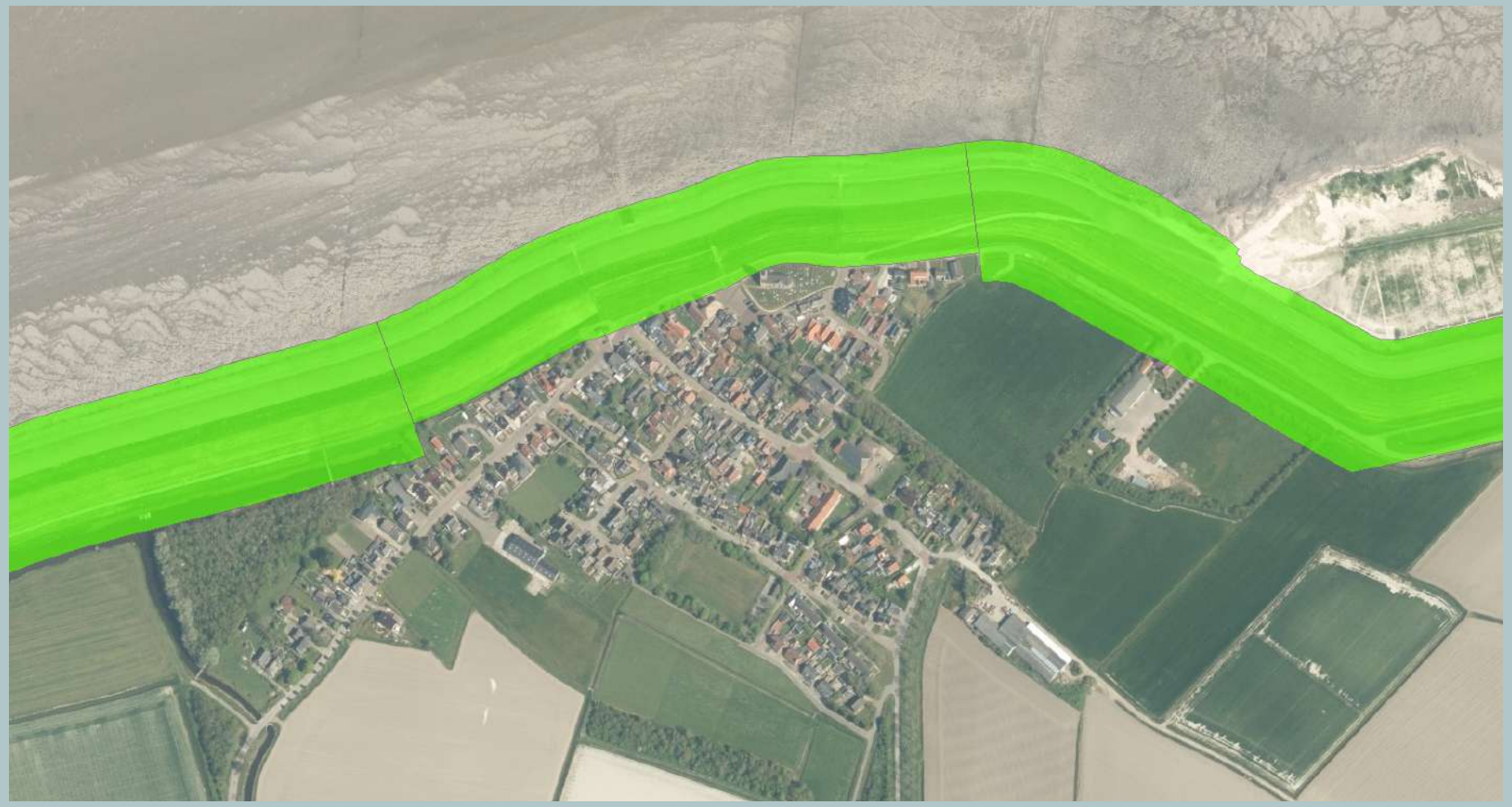

# Wierum west en oost

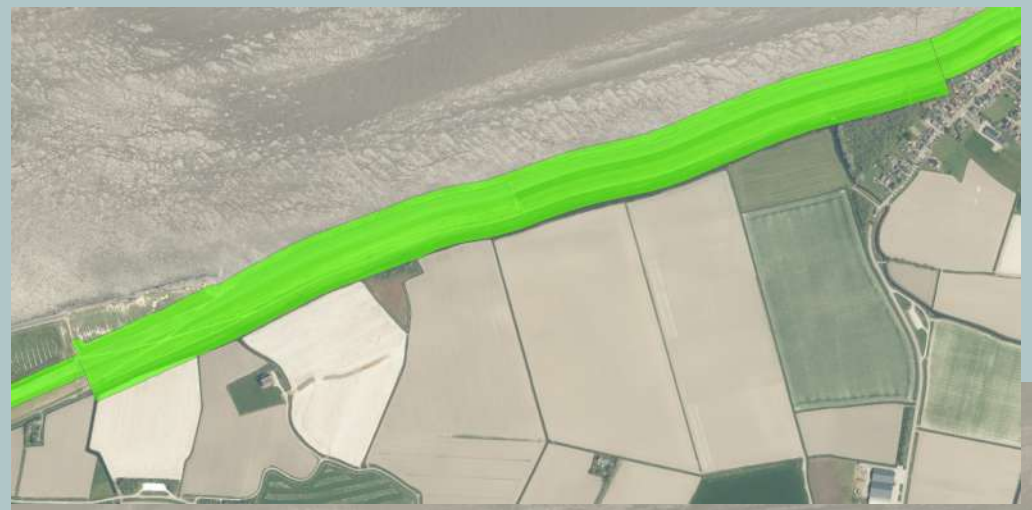

# Vooruitblik

Ontwerp van grof naar fijn

| Stap 1 (2023) | Stap 2 (2024) | Stap 3 (2025) |
|---|---|---|
| **Resultaat:**<br>Afbakening project helder incl. meekoppelkansen | **Resultaat:**<br>Een integraal ontwerp | **Resultaat:**<br>Projectbesluit |
| **Participatie:**<br>• ateliers<br>• informatiebijeenkomst<br>• contactmoment perceeleigenaren | **Participatie:**<br>• ontwerpateliers<br>• keukentafel-gesprekken<br>• informatiebijeenkomst | **Participatie:**<br>• informatiebijeenkomst |

Proceduretijd

# Voorwaarden voor meekoppelkansen

- Eigenaarschap
- Financiering
- Vergunbaarheid
- Maakbaarheid
- Tijdspad

# UPDATE MEEKOPPELKANSEN – DOOR

[redacted]

# Greep uit de meekoppelkansen

- Swiet Wetter Wierum Ternaard
- Op Paad lans it Waad
- Ontwikkelingen Wierum (Kromme Horne, kwelder, verleggen trap, dorpsplein)
- Programmatische Aanpak Grote Wateren maatregelen

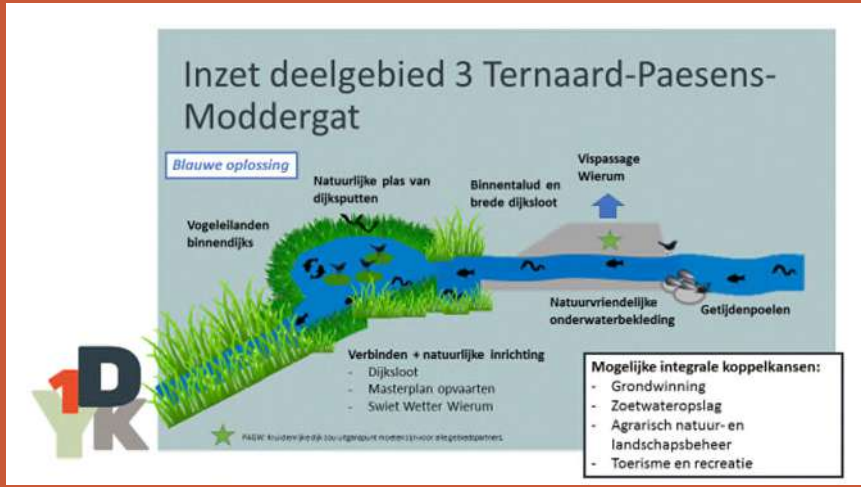

PROGRAMMA GEBIEDSONTWIKKELING

# WADDENKUST NOARDEAST FRYSLÂN

## 6 Belangrijke thema's

- Duurzaam toerisme
- Vitale kust
- Zoetwater
- Natuurlijke kwaliteit
- Ruimtelijke kwaliteit
- Grond, bodem, slib

## 3 Belangrijkste pijlers

## 6 parels

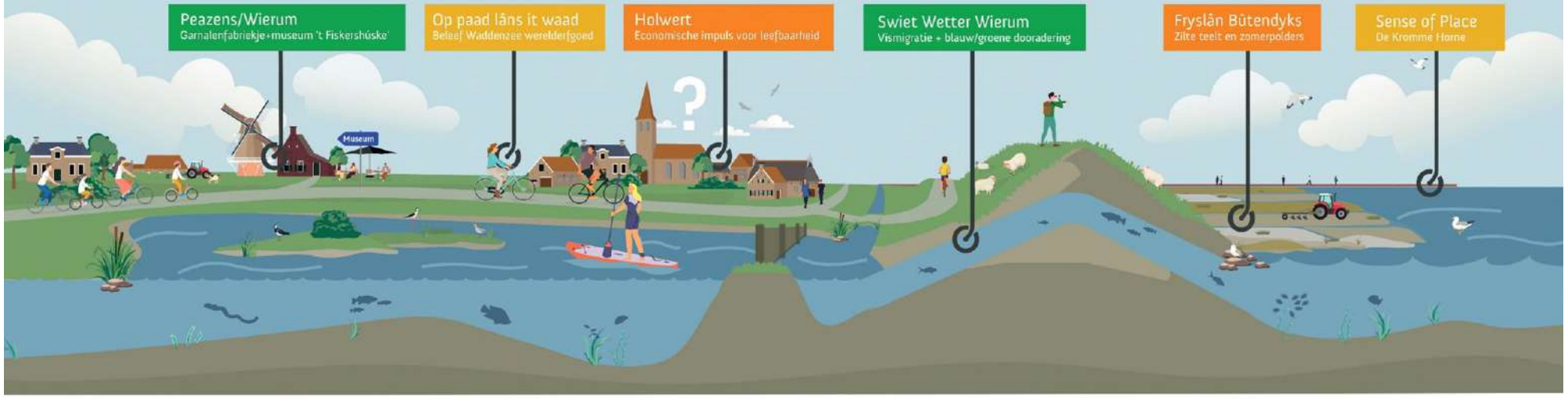


GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

**Wij willen investeren in:**

- Bereikbaarheid/ mobiliteit
- Toeristische faciliteiten (Musea, Wandelpad)
- Toegankelijkheid via het water (Wierum – Dokkum)

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

# WIERUM & IT WETTER

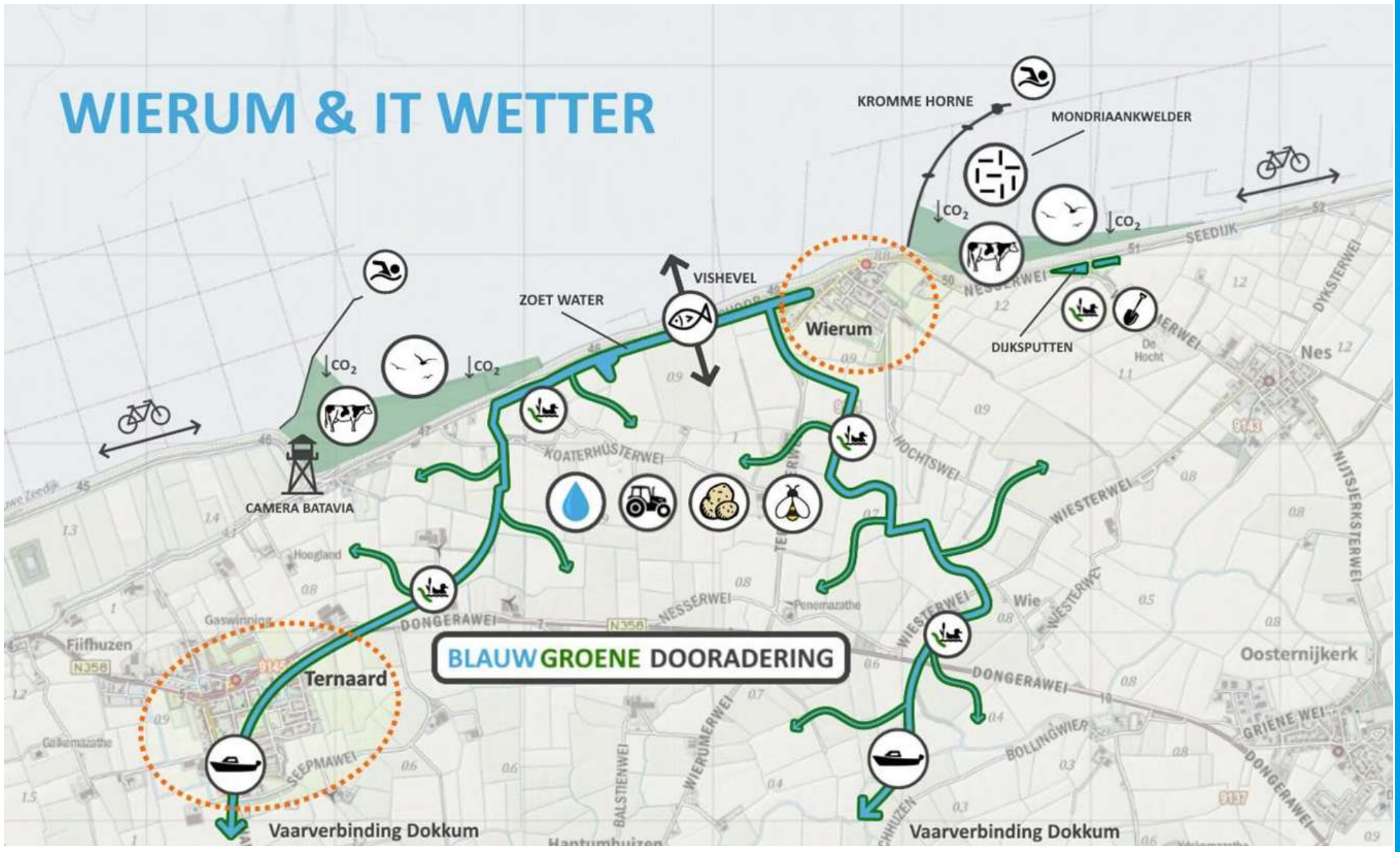


GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

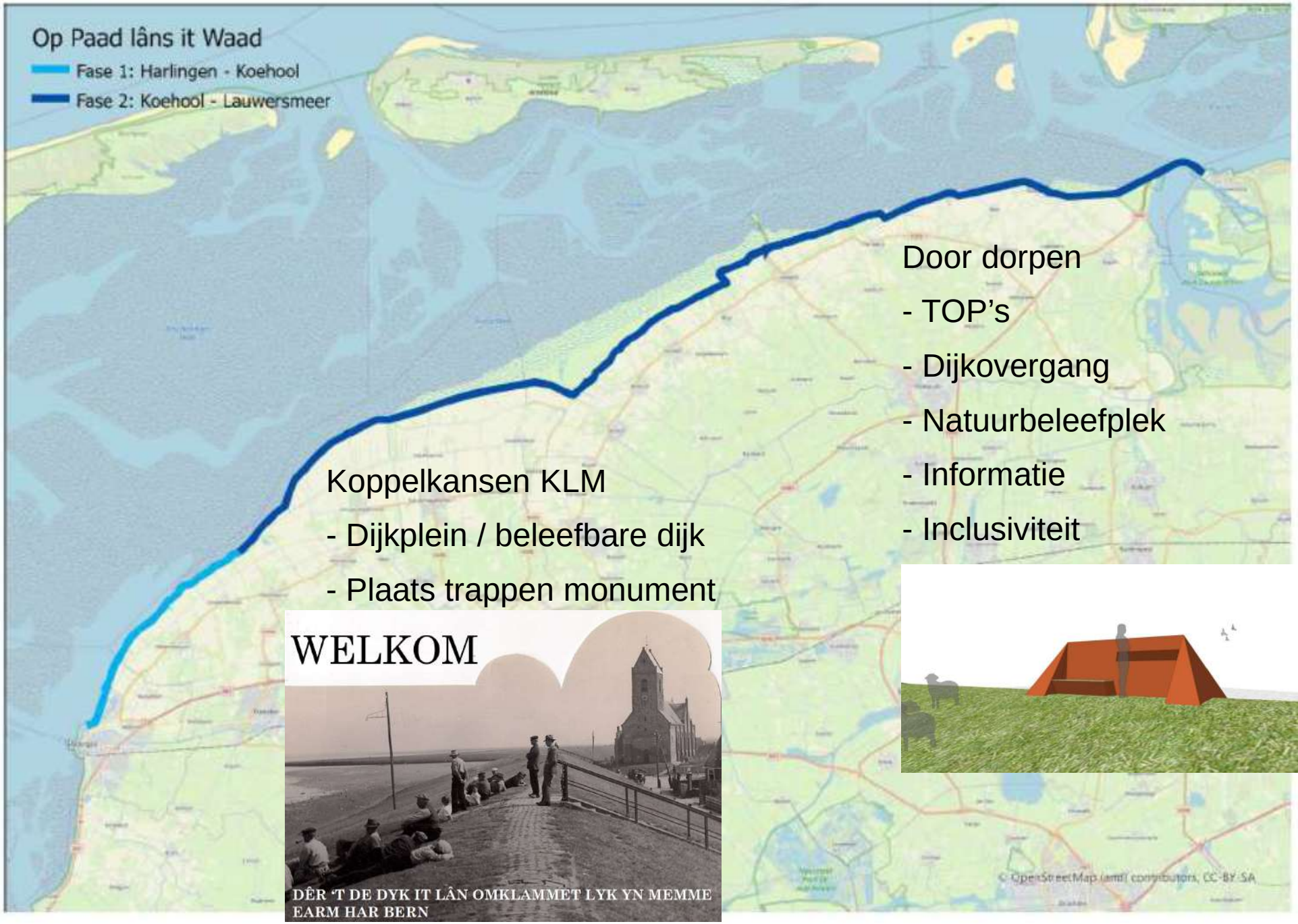


Door dorpen

- TOP’s
- Dijkovergang
- Natuurbeleefplek
- Informatie
- Inclusiviteit

Koppelkansen KLM

- Dijkplein / beleefbare dijk
- Plaats trappen monument

GEMEENTE NOARD EAST FRYS LÂN

# Meer informatie

www.1dyk.frl

waddenzeekust@wetterskipfryslan.nl

[redacted]

Abonneren op nieuwsbrief!

Midzomeravond fietstocht op 22 juni

# Oant sa fier.

CONCEPT
Holwerd
(Holwert)
Teyebaarrem
Trijeboorehuzen
Legenda
aangewezen rijroute
mogelijke rijroute
Rijroutes Blija – Lauwersmeerdijk
Detail
datum : 18-01-2024
schaal : 1:20.000
versienr. : 00
blad in bladen : < >
in opdracht van : [redacted]
tekeningnr. : 2
vervaardigd door: [redacted]
kaartbladnr. : < >
WETTERSKIP FRYSLÂN
Postbus 38
8900 AA LEEUWARDEN
(058) 292 22 22
www.wetterskipfryslan.nl

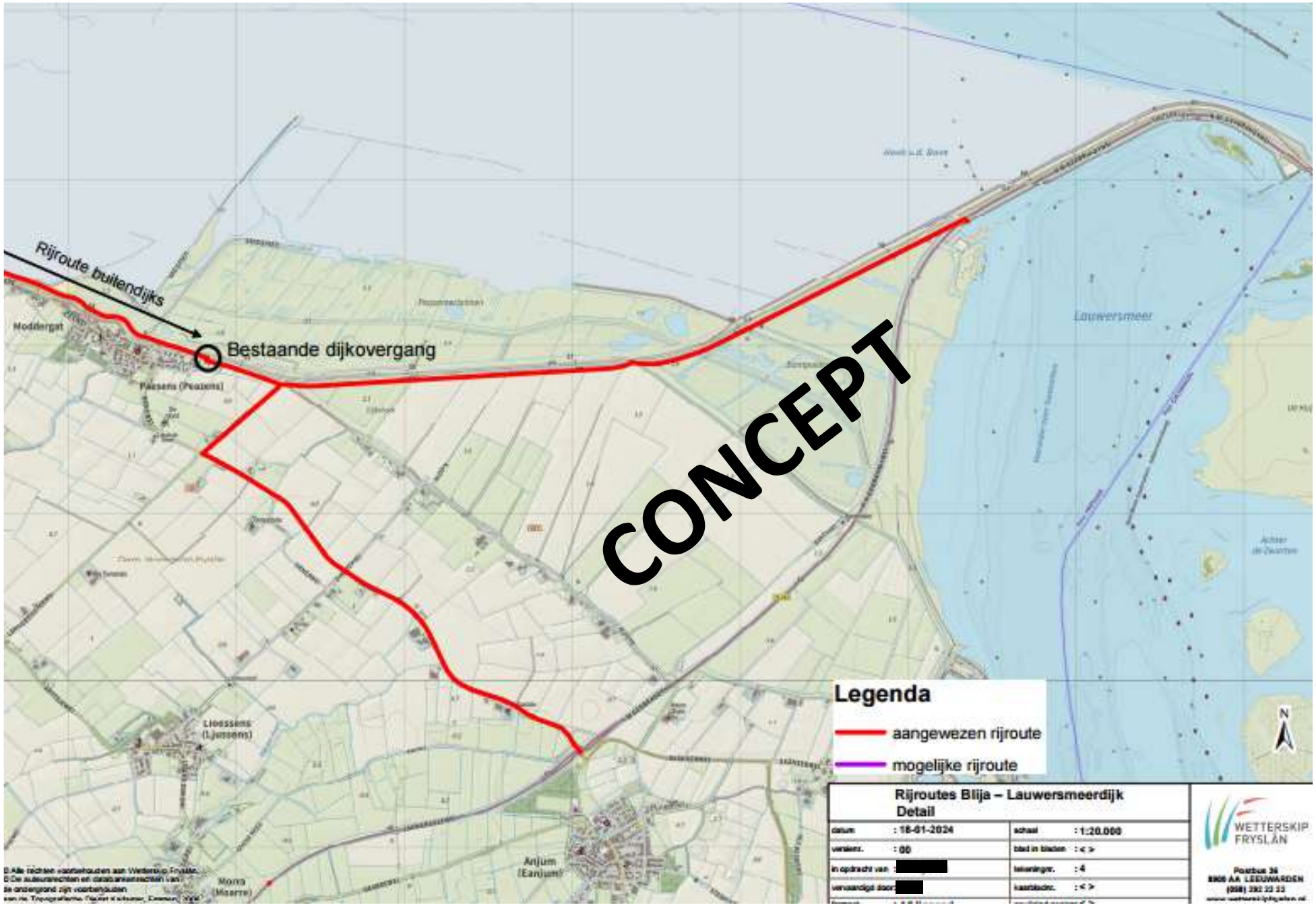
Rijroute buitendijks
Bestaande dijkovergang
Moddergat
Paesens (Peazens)
Lioessens (Ljussens)
Morra (Misarre)
Anjum (Eanjum)
Lauwersmeer
CONCEPT
Legenda
aangewezen rijroute
mogelijke rijroute
N
Rijroutes Blija – Lauwersmeerdijk
Detail
datum : 18-01-2024
schaal : 1:20.000
versienr. : 00
blad in bladen : < >
in opdracht van : [redacted]
tekeningnr. : 4
vervaardigd door : [redacted]
kaartbladnr. : < >
WETTERSKIP FRYSLÂN
Postbus 36
8900 AA LEEUWARDEN
(058) 292 22 22

Wierumerwad
Wad
Gem. Noardeast-Fryslân
Aanbrengen tijdelijke dijkovergang
Rijroute buitendijks
Rijroute buitendijks
Aanbrengen dijkovergang
Aanbrengen tijdelijke hulpweg slootkruising en tijdelijke dijkovergang
Bestaande dijkovergang
Wierum
Nes
Moddergat
Paesens
Peazemerlannen
SMIDSPAED
HOCHTSWEI
LANGGROUSTERWEI
ALDDYK
Wie
N358
DONGERAWEI
Visbuurt
Fiifhuzen
Ternaard
Teyebuorren
Trijeboerehuzen
STEEPMAWEI
Hantumhuizen
(Hantumhuzen)
Holwerd
(Holwert)
LANIA
Fjildbuorren
N356
Hantum
Hantumerhoeke
FENNEWEI
BARTENSWEI
(Easternijtsjerk)
DONGERAWEI
ROPSTERWEI
GRYTSLEWEI
Lioessens
(Ljussens)
RIDWEI
LAUWERSSEEWEI
Morra
(Moarre)
HEARREWEI
Anjum
(Eanjum)
SÂNEWEI
LANGE MOERSDYK
BARTENSWEI
IELDOBBEWEI
HJELLINGSWEI
BREDE
Niawier
Metslawier
(Mitselwier)
N358
Welgelegen
CONCEPT

## Legenda

- Inpassingsopgaven
- Opgaven OPLIW
- Wensen
- Wens route
- Mogelijk ontwikkelgebied
- Hekwerk bestaand
- Terpen
- Plattegrond
- Stuw
- Duiker
- Brug
- Zitbank
- Uitzichtpunt
- Zendmast
- Waterdrinkbak
- Monument
- Peilschaal
- Hek vervangen door rolstoeltoegankelijk veerooster
- Plaatsen halve slagboom
- Rolstoeltoegankelijk veerooster
- Draaihek

N

0 100 200

**Verslag overleg Dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat Wierum**
**3 juni 2024**

**Aanwezig:**

- [redacted]

**Aanleiding**
We werken samen in 1DYK en aan het Integraal InrichtingsPlan.
Parallel aan dit proces loopt de projectorganisatie van het WF die werken aan de concrete gebieden van de dijkversterking.
Vandaag bespreken we de onderstaande kaart.
Op 19 juni is een vervolgoverleg met het WF over dit gebied van de dijkversterking.

| | Onderwerp | Toelichting | Conclusie |
|---|---|---|---|
| 1. | Parkeren | • Voor de uitbreiding van het museum wordt uitgegaan van een verdubbeling aantal bezoekers (van 10.000 naar 20.000)<br>• In de plannen van het museum is rekening gehouden met 60 parkeerplaatsen, bij de Garnalenfabriek.<br>• Er wordt overlast ervaren van parkerende bezoekers van de zeedijk (door het dorp).<br>• Schatting totaal bezoekers 100.000 => 100 parkeerplaatsen.<br><br>• Dorp heeft ook gevraag om parkeren bij sportveld vanwege kaatswedstrijd.<br><br>Parkeren B&B<br>P De Oere / Ike Moui van de gemeente | • Nu is de kans om bij de garnalenfabriek parkeren voor museum als bezoekers zeedijk te regelen<br>• Aantal 100<br>• Aanlegkosten meegenomen in plannen museum<br>• EBO is voor gemeente<br>• Afspraak WF aankoop grond van boer<br><br>• Dit is geen officieel wedstrijdterrein voor voetbal, komt maar 1 a 2 keer per jaar voor. Dan kan parkeren in de berm.<br><br>Is van de gemeente, parkeren upgraden? |
| 2. | Verbindingspad | Er loopt nu een schelpenpad op de teen van de dijk. Een separaat pad van de rijbaan is randvoorwaardelijk voor de ontwikkelingen van het museum en parkeerterrein bij garnalenfabriek. | • Aanleggen van een volwaardig verbindingspad aan de teen van de zeedijk.<br>• Aanleg?<br>• EBO gemeente |
| 3. | Pad boven de kruin | Een verhard pad boven op de kruin van de zeedijk => niet nodig, aan de achterkant van de zeedijk is al een verhard pad. | • Geen pad |
| 4. | Dijkstrap | Er moeten 2 bij? | |
| 5. | Monument | Het monument staat nu halverwege de dijk.<br>De vraag is waar moet het monument staan: boven, midden of onder.<br>Vanwege de toegankelijkheid en EBO vinden we aan de teen van de dijk de beste plek. Ook het dorp maakt het niet zoveel uit. | • Monument verplaatsen teen van de dijk. |
| 6. | Reddingsboot | Checken museum | |
| 7. | Markering verharding | Er is nu bij het Fiskershúske een markering in de verharding naar de dijk.<br>Deze markering zou ook bij de dijkstrappen en bij het momument moeten worden doorgevoerd. En de verschillende museumonderdelen. | • Zo mogelijk meenemen in plannen museum en meenemen bij |
| 8. | Dijkopgang | Nieuwe dijkopgang achter garnalenfabriek. | Akkoord, ook ivm toegankelijkheid |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 9. | 4 Nieuwe woningen, straat? | Vanwege de reserveringszone van primaire kering, niet wenselijk om woningen toe te voegen. | |
| | | | |
| | | | |

# Ruimtelijke opgaven en wensen Wierum - dorp

## Legenda

- Inpassingsopgaven
- Opgaven OPLIW
- Raakvlakprojecten
- Wensen
- Hekwerk bestaand
- Muurtje bestaand
- Wens fietsroute OPLIW
- Klaphek
- Zitbank
- Monument
- Peilschaal
- Hek vervangen door rolstoeltoegankelijk veerooster
- Plaatsen halve slagboom
- Uitzichtpunt met verrekijker

N

0 100 200 meter

**Verslag overleg Dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat Wierum**
**3 juni 2024**

**Aanwezig:**

- [redacted]

**Overleg Wetterskip Fryslân 19 juni 2024**
**[redacted], [redacted] (W+B), [redacted]**
**– aanvullingen in blauw**

**Aanleiding**
We werken samen in 1DYK en aan het Integraal InrichtingsPlan.
Parallel aan dit proces loopt de projectorganisatie van het WF die werken aan de concrete gebieden van de dijkversterking.
Vandaag bespreken we de onderstaande kaart.
Op 19 juni is een vervolgoverleg met het WF over dit gebied van de dijkversterking.

| | Onderwerp | Toelichting | Conclusie |
|---|---|---|---|
| 1. | Parkeren | • Voor de uitbreiding van het museum wordt uitgegaan van een verdubbeling aantal bezoekers (van 10.000 naar 20.000)<br>• In de plannen van het museum is rekening gehouden met 60 parkeerplaatsen, bij de Garnalenfabriek.<br>• Er wordt overlast ervaren van parkerende bezoekers van de zeedijk (door het dorp).<br>• Schatting totaal bezoekers 100.000 => 100 parkeerplaatsen. | • Nu is de kans om bij de garnalenfabriek parkeren voor museum als bezoekers zeedijk te regelen<br>• Aantal 100<br>• Aanlegkosten meegenomen in plannen museum<br>• EBO is voor gemeente<br>• Afspraak WF aankoop grond van boer |
| | | • Dorp heeft ook gevraagd om parkeren bij sportveld vanwege kaatswedstrijd. | • Dit is geen officieel wedstrijdterrein voor voetbal, komt maar 1 a 2 keer per jaar voor. Dan kan parkeren in de berm. |
| | | Parkeren B&B<br>P De Oere / Ike Moui van de gemeente | Inpassen parkeeropgave (toegang waarborgen inspectiepad Wetterskip Fryslân beheer).<br>Is van de gemeente, parkeren upgraden? |
| | | 54.3 Inpassen extra parkeerplaatsen: niet duidelijk. | Inpassen parkeeropgave (toegang waarborgen inspectiepad Wetterskip Fryslân beheer). |
| 2. | Verbindingspad | Er loopt nu een schelpenpad naast de rijbaan. Een separaat pad van de rijbaan is randvoorwaardelijk voor de ontwikkelingen van het museum en parkeerterrein bij garnalenfabriek. | • Aanleggen van een volwaardig verbindingspad op de steunberm/in de teen van de zeedijk. Specifieke eisen vanuit toegankelijkheid.<br>• Aanleg?<br>• EBO gemeente |
| 3. | Pad boven de kruin | Een verhard pad boven op de kruin van de zeedijk => niet nodig, aan de achterkant van de zeedijk is al een verhard pad. | • Geen pad |
| 4. | Dijkstrap | Wens van museum: 2 erbij: Eén bij garnalenfabrykje en één bij Boerderij Zwart.<br>Nadere detaillering dijkstrap, doortrekken naar de verharding buitendijks, pad met meter of 4? Zit er niet standaard in…. | Honoreren. EBO gemeente. |
| 5. | Monument | Het monument staat nu halverwege de dijk.<br>De vraag is waar moet het monument staan: boven, midden of onder.<br>Vanwege de toegankelijkheid en EBO vinden we aan de teen van de dijk de beste plek.<br>In het dorp zijn de meningen hierover verdeeld.<br>[redacted] (van het museum) is voor het monument op de kruin van de dijk. | • Monument verplaatsen teen van de dijk. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | Museum: Dijkopgang bij het monument iets opschuiven naar rechts (vanuit het museum gezien). Museum wil de ingang van het museum meer naar rechts te verplaatsen, zodat de bezoekers ‘een rondje’ kunnen maken. De nieuwe dijkopgang zou dan in het verlengde komen te liggen van de nieuwe ingang van het museum en vice versa.<br><br>Het dijkontwerp verandert hier niet, dus dit verleggen is niet meer aan de orde. | |
| 6. | Reddingsboot | Checken museum.<br>Aan de binnenkant geen aanpassingen dus dit wordt niet uitgevoerd. | |
| 7. | Markering verharding | Er is nu bij het Fiskershúske een markering in de verharding naar de dijk.<br>Deze markering zou ook bij de dijkstrappen en bij het momument moeten worden doorgevoerd. En de verschillende museumonderdelen. | • Zo mogelijk meenemen in plannen museum en meenemen bij een herstraten of wegreconstructie |
| 8. | Dijkopgang | Nieuwe dijkopgang achter garnalenfabriek. | Akkoord, ook ivm toegankelijkheid<br>Aanleg uit Op paad lâns it Waad EBO, door de gemeente? |
| 9. | 4 Nieuwe woningen, straat Eastein | Vanwege de reserveringszone van primaire kering, niet wenselijk om woningen toe te voegen. | Peazens is waarschijnlijk begin 2025 aan de beurt op de gemeentelijke flexibele lijst voor woningbouw. Pas dan volgt nader onderzoek. De reserveringszone is bij deze locatie een complicerende factor. |
| 10. | Bebording op en langs de dijk | Vanuit het Fries Programma Waddenkust (FPW) is de ambitie uitgesproken om te streven naar meer eenduidigheid als het gaat om bebording langs de Waddenzeedijk. Bebording speelt een belangrijke rol bij het sturen en de beleving van bezoekers. Dit sluit ook weer aan op de doelstellingen van Op Paad lâns it Waad om te streven naar een optimale beleving en toegankelijkheid van de Friese Waddenkust. | Adviezen uit rapport (mei 2024) van [redacted] Advies meenemen |
| 11. | Toeristische routes | Nieuwe en bestaande toeristische routes en locaties behouden en waar mogelijk versterken en verbeteren:<br>wandel- en fietsknooppuntenroutes<br>www.waddentour.nl/verbindingsroute/<br>Op Paad lans it Waad<br>www.rustpunt.nu | Integreren van bestaande en nieuwe toeristische routes, voorzieningen en locaties |

Objecten op de dijk:

- Wat er staat, komt weer terug.
- Niet teveel toevoegen, vanuit ruimtelijke kwaliteit
- Het gaat om bankjes, prullenbakken (straatmeubilair).

## Wierum

| | Onderwerp | Toelichting | Conclusie |
|---|---|---|---|
| 1. | Nieuwe opgang / dijkstrap | De nieuwe opgang is in het belang van het Wetterskip.<br>Mogelijk wordt de opgang naar het westen verschoven, ivm de ruimte.<br>De vraag is of de gemeente daar een extra dijkstrap wil. Dit is een wens van het dorp.<br>Het hoeft vanuit de gemeente niet, ze kunnen lopen door het gras. | |
| 2. | Verhard pad boven de kruin | Dit pad ligt er nu ook.<br>Wat er is wordt vervangen/meegenomen. | |
| 3. | Trailerhelling | Deze is er nu ook.<br>Wat er is moet vervangen worden.<br>[redacted] heeft overleg met Dorpsbelang over de wensen.<br>De kwestie is dat de functie van trailerhelling nu ook niet helemaal voldoet (nu te steil). WF gaat intern overleggen wat de mogelijkheden zijn.<br>De helling wordt ook gebruikt als zwemplek. | |
| 4. | Parkeren | Is voor de gemeente geen opgave voor extra parkeren.<br>Voorkomen van blokkeren onderhoudspad door parkeren auto's, kijken hoe dit te voorkomen. | |
| 5. | Muurtje | Mogelijk gebruiken/aanpassen als zitbank? | |
| 6. | Haventje | Wat is de opgave voor de dyksfeart?<br>Herstel haven in combinatie met de opvaart<br>Opvaarten Wierum: Iip Swiet Wetter Wierum Ternaard | |

Huidige dijkopgangen zijn 1:20, zijn die voldoende rolstoeltoegankelijk?

Voor campers zijn voldoende mogelijkheden buiten het dorp

**Afspraken:**

- Het Wetterskip maakt een "was-wordt" lijst voor het EBO (objecten, paden enz)
  In kaart brengen welke EBO de gemeente nu doet
  EBO => gemeente! Moet de gemeente een uitspraak over doen.
- Voor de Nesserwei wordt een aangepast ontwerp gemaakt.
- De wergroep Kromme Horne is bezig met een ecologisch plan. Ze hebben € 500.000,- van het Waddenfonds gekregen.
- Parkeerplaats/tijdelijk depot
- Rijshouten dammen kwelder: op 15 juli beginnen
- Westkant Wierum: zit in het Paad lâns it Waad.

**Proces**

- Overeenkomst opstellen
- Extra onderdelen van de dijk: losse vergunningen of 1 projectbesluit => wat is handig?

**Verslag overleg Dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat Wierum**
**3 juni 2024**

**Aanwezig:**

- [redacted]

**Overleg Wetterskip Fryslân 19 juni 2024**
**[redacted], [redacted] (W+B), [redacted]**
**– aanvullingen in blauw**

**Aanleiding**
We werken samen in 1DYK en aan het Integraal InrichtingsPlan.
Parallel aan dit proces loopt de projectorganisatie van het WF die werken aan de concrete gebieden van de dijkversterking.
Vandaag bespreken we de onderstaande kaart.
Op 19 juni is een vervolgoverleg met het WF over dit gebied van de dijkversterking.

| | Onderwerp | Toelichting | Conclusie |
|---|---|---|---|
| 1. | Parkeren | • Voor de uitbreiding van het museum wordt uitgegaan van een verdubbeling aantal bezoekers (van 10.000 naar 20.000)<br>• In de plannen van het museum is rekening gehouden met 60 parkeerplaatsen, bij de Garnalenfabriek.<br>• Er wordt overlast ervaren van parkerende bezoekers van de zeedijk (door het dorp).<br>• Schatting totaal bezoekers 100.000 => 100 parkeerplaatsen. | • Nu is de kans om bij de garnalenfabriek parkeren voor museum als bezoekers zeedijk te regelen<br>• Aantal 100<br>• Aanlegkosten meegenomen in plannen museum<br>• EBO is voor gemeente<br>• Afspraak WF aankoop grond van boer |
| | | • Dorp heeft ook gevraagd om parkeren bij sportveld vanwege kaatswedstrijd. | • Dit is geen officieel wedstrijdterrein voor voetbal, komt maar 1 a 2 keer per jaar voor. Dan kan parkeren in de berm. |
| | | Parkeren B&B<br>P De Oere / Ike Moui van de gemeente | Inpassen parkeeropgave (toegang waarborgen inspectiepad Wetterskip Fryslân beheer).<br>Is van de gemeente, parkeren upgraden? |
| | | 54.3 Inpassen extra parkeerplaatsen: niet duidelijk. | Inpassen parkeeropgave (toegang waarborgen inspectiepad Wetterskip Fryslân beheer).<br><br>Notitie verkeer van het Peazens-Moddergat: beleidsmedewerker verkeer! Aorta [redacted]<br><br>Projectleider voor PM Coördinator<br>500 uren (12 uren per week)<br>JT |
| 2. | Verbindingspad | Er loopt nu een schelpenpad naast de rijbaan. Een separaat pad van de rijbaan is randvoorwaardelijk voor de ontwikkelingen van het museum en parkeerterrein bij garnalenfabriek. | • Aanleggen van een volwaardig verbindingspad op de steunberm/in de teen van de zeedijk. Specifieke eisen vanuit toegankelijkheid.<br>• Aanleg?<br>• EBO gemeente |
| 3. | Pad boven de kruin | Een verhard pad boven op de kruin van de zeedijk => niet nodig, aan de achterkant van de zeedijk is al een verhard pad. | • Geen pad |
| 4. | Dijkstrap | Wens van museum:<br>2 erbij: Eén bij garnalenfabrykje en één bij Boerderij Zwart (gaat deze ontwikkeling als | Toegang minder validen.<br>Honoreren. EBO gemeente. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | onderdeel van het museum niet door dan vervalt de trap!)<br>Nadere detaillering dijkstrap, doortrekken naar de verharding buitendijks, pad met meter of 4? Zit er niet standaard in…. | |
| 5. | Monument | Het monument staat nu halverwege de dijk.<br>De vraag is waar moet het monument staan: boven, midden of onder.<br>Vanwege de toegankelijkheid en EBO vinden we aan de teen van de dijk de beste plek.<br>In het dorp zijn de meningen hierover verdeeld.<br>[redacted] (van het museum) is voor het monument op de kruin van de dijk.<br>Museum: Dijkopgang bij het monument iets opschuiven naar rechts (vanuit het museum gezien). Museum wil de ingang van het museum meer naar rechts te verplaatsen, zodat de bezoekers 'een rondje' kunnen maken. De nieuwe dijkopgang zou dan in het verlengde komen te liggen van de nieuwe ingang van het museum en vice versa.<br><br>Het dijkontwerp verandert hier niet, dus dit verleggen is niet meer aan de orde. | • Monument verplaatsen teen van de dijk.<br>Het dijkontwerp verandert hier niet, dus dit verleggen is niet meer aan de orde. |
| 6. | Reddingsboot | Checken museum.<br>Bestaande situatie blijft zoals die is.<br>Aan de binnenkant geen aanpassingen dus dit wordt niet uitgevoerd. | [redacted] checken VOP en vragen museum |
| 7. | Markering verharding | Er is nu bij het Fiskershúske een markering in de verharding naar de dijk.<br>Deze markering zou ook bij de dijkstrappen en bij het momument moeten worden doorgevoerd.<br>En de verschillende museumonderdelen. | • Zo mogelijk meenemen in plannen museum en meenemen bij een herstraten of wegreconstructie |
| 8. | Dijkopgang | Nieuwe dijkopgang achter garnalenfabriek. | Akkoord, ook ivm toegankelijkheid<br>Aanleg uit Op paad lâns it Waad EBO, door de gemeente? |
| 9. | 4 Nieuwe woningen, straat Eastein | Vanwege de reserveringszone van primaire kering, niet wenselijk om woningen toe te voegen. | Peazens is waarschijnlijk begin 2025 aan de beurt op de gemeentelijke flexibele lijst voor woningbouw. Pas dan volgt nader onderzoek. De reserveringszone is bij deze locatie een complicerende factor. |
| 10. | Bebording op en langs de dijk | Vanuit het Fries Programma Waddenkust (FPW) is de ambitie uitgesproken om te streven naar meer eenduidigheid als het gaat om bebording langs de Waddenzeedijk. Bebording speelt een belangrijke rol bij het sturen en de beleving van bezoekers. Dit sluit ook weer aan op de doelstellingen van Op Paad lâns it Waad | Adviezen uit rapport (mei 2024) van [redacted] Advies meenemen |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | om te streven naar een optimale beleving en toegankelijkheid van de Friese Waddenkust. | |
| 11. | Toeristische routes | Nieuwe en bestaande toeristische routes en locaties behouden en waar mogelijk versterken en verbeteren:<br>wandel- en fietsknooppuntenroutes<br>www.waddentour.nl/verbindingsroute/<br>Op Paad lans it Waad<br>www.rustpunt.nu | Integreren van bestaande en nieuwe toeristische routes, voorzieningen en locaties |

Objecten op de dijk:

- Wat er staat, komt weer terug.
- Niet teveel toevoegen, vanuit ruimtelijke kwaliteit
- Het gaat om bankjes, prullenbakken (straatmeubilair).

## Wierum

| | Onderwerp | Toelichting | Conclusie |
|---|---|---|---|
| 1. | Nieuwe opgang / dijkstrap | De nieuwe opgang is in het belang van het Wetterskip.<br>Mogelijk wordt de opgang naar het westen verschoven, ivm de ruimte.<br>De vraag is of de gemeente daar een extra dijkstrap wil. Dit is een wens van het dorp.<br>Het hoeft vanuit de gemeente niet, ze kunnen lopen door het gras. | |
| 2. | Verhard pad boven de kruin | Dit pad ligt er nu ook.<br>Wat er is wordt vervangen/meegenomen. | |
| 3. | Trailerhelling | Deze is er nu ook.<br>Wat er is moet vervangen worden.<br>[redacted] heeft overleg met Dorpsbelang over de wensen.<br>De kwestie is dat de functie van trailerhelling nu ook niet helemaal voldoet (nu te steil). WF gaat intern overleggen wat de mogelijkheden zijn.<br>De helling wordt ook gebruikt als zwemplek. | Het Wetterskip heeft de trailerhelling aangelegd.<br>Wat er is, wordt vervangen.<br>WF moet met het dorp het oplossen.<br>Dorp moet dan ook aangeven dat zij de trailer willen houden. |
| 4. | Parkeren | Is voor de gemeente geen opgave voor extra parkeren.<br>Voorkomen van blokkeren onderhoudspad door parkeren auto's, kijken hoe dit te voorkomen. | |
| 5. | Muurtje | Mogelijk gebruiken/aanpassen als zitbank? | |
| 6. | Haventje | Wat is de opgave voor de dyksfeart?<br>Herstel haven in combinatie met de opvaart<br>Opvaarten Wierum: Iip Swiet Wetter Wierum Ternaard | |

Huidige dijkopgangen zijn 1:20, zijn die voldoende rolstoeltoegankelijk?

Voor campers zijn voldoende mogelijkheden buiten het dorp

**Afspraken:**

- Het Wetterskip maakt een "was-wordt" lijst voor het EBO (objecten, paden enz)
  In kaart brengen welke EBO de gemeente nu doet
  EBO => gemeente! Moet de gemeente een uitspraak over doen.
- Voor de Nesserwei wordt een aangepast ontwerp gemaakt.
- De wergroep Kromme Horne is bezig met een ecologisch plan. Ze hebben € 500.000,- van het Waddenfonds gekregen.
- Parkeerplaats/tijdelijk depot
- Rijshouten dammen kwelder: op 15 juli beginnen
- Westkant Wierum: zit in het Paad lâns it Waad.

**Proces**

- Overeenkomst opstellen
- Extra onderdelen van de dijk: losse vergunningen of 1 projectbesluit => wat is handig?

Verslag raakvlakkenbijeenkomst

Datum : Woensdag 15 mei 2024
Tijd : 10.30-12.00 uur
Aanwezig : [redacted], [redacted], [redacted], [redacted], [redacted], [redacted]

Aandachtspunten-en actiepunten:

- Aandacht voor de verhouding tussen het nog op te stellen IIP en de al lopende projecten rond de dijkverbetering Koehool-Lauwersmeer. De planning van de dijkverbetering Ternaard-Peazens-Moddergat loopt voor op de ontwikkelingen van het IIP. Dit kan een spanningsveld opleveren.
- De afdeling beheer van de gemeente brengt binnen 2 weken de geplande werkzaamheden aan de openbare ruimten in beeld op een GIS kaart. WF heeft een inventarisatie gemaakt van mogelijke rijroutes tijdens de realisatiefase. Deze gegevens worden gedeeld met de gemeente i.v.m. afstemming veiligheid en groot onderhoudsplanning gemeente.
- WF gaat de komende periode een keuze maken uit de 2 ontwerpen (ruw/ruw of zacht/zacht) en uitwerken tot een definitief ontwerp. Afwegingcriteria zijn:
  Kosten, waterveiligheid, beheer en onderhoud, ruimtelijke kwaliteit en draagvlak (ontwerpateliers). Voor het maken van een definitief ontwerp moeten de meekoppelkansen bekend zijn.
  Planning:
  - Eind mei: schetsontwerp bekend en keuzes maken t.a.v. ruimtebeslag
  - Zomer: voorlopig ontwerp klaar, vaststellen ruimtebeslag en opstarten MER
  - September: start effectenstudies om tijdig het projectbesluit te kunnen indienen.
- De gemeente gaat de interne opgaves, zowel beleidsmatig, beheersmatig als financieel in beeld brengen. Voor 1 juni wordt een interne werkmiddag georganiseerd voor de beleidsmatige input rondom keuzes parkeren, aantal parkeerplaatsen, dijkopgangen, trappen, wandelpaden, sloepopgang.
- De streefdatum om te komen tot een gedeeld plaatje inclusief de meekoppelkansen is de stuurgroepvergadering in september.
- Verzoek vanuit de gemeente om gesprekken met boeren rondom evt. gezamenlijke grondaankoop goed samen af te stemmen. [redacted] beaamt dat we met elkaar in gesprek moeten blijven maar niet op elkaar moeten wachten.
- Er staat een overleg gepland met de adviesgroep ruimtelijke kwaliteit op 27 mei.
- WF levert aan bij gemeente: Overzicht meekoppelkansen PM en Wierum, factsheets en 1e inventarisatie rijroutes.
- Vervolgbijeenkomst: 19 juni 10.00-12.00 uur- locatie gemeentehuis Dokkum

**Verslag overleg Dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat Wierum**
**3 juni 2024**

**Aanwezig:**

- [redacted]

**Overleg Wetterskip Fryslân 19 juni 2024**
**[redacted], [redacted] (W+B), [redacted]**
**– aanvullingen in blauw**

**Aanleiding**
We werken samen in 1DYK en aan het Integraal InrichtingsPlan.
Parallel aan dit proces loopt de projectorganisatie van het WF die werken aan de concrete gebieden van de dijkversterking.
Vandaag bespreken we de onderstaande kaart.
Op 19 juni is een vervolgoverleg met het WF over dit gebied van de dijkversterking.

| | Onderwerp | Toelichting | Conclusie |
|---|---|---|---|
| 1. | Parkeren | • Voor de uitbreiding van het museum wordt uitgegaan van een verdubbeling aantal bezoekers (van 10.000 naar 20.000)<br>• In de plannen van het museum is rekening gehouden met 60 parkeerplaatsen, bij de Garnalenfabriek.<br>• Er wordt overlast ervaren van parkerende bezoekers van de zeedijk (door het dorp).<br>• Schatting totaal bezoekers 100.000 => 100 parkeerplaatsen. | • Nu is de kans om bij de garnalenfabriek parkeren voor museum als bezoekers zeedijk te regelen<br>• Aantal 100<br>• Aanlegkosten meegenomen in plannen museum<br>• EBO is voor gemeente<br>• Afspraak WF aankoop grond van boer |
| | | • Dorp heeft ook gevraagd om parkeren bij sportveld vanwege kaatswedstrijd. | • Dit is geen officieel wedstrijdterrein voor voetbal, komt maar 1 a 2 keer per jaar voor. Dan kan parkeren in de berm. |
| | | Parkeren B&B<br>P De Oere / Ike Moui van de gemeente | Inpassen parkeeropgave (toegang waarborgen inspectiepad Wetterskip Fryslân beheer).<br>Is van de gemeente, parkeren upgraden? |
| | | 54.3 Inpassen extra parkeerplaatsen: niet duidelijk. | Inpassen parkeeropgave (toegang waarborgen inspectiepad Wetterskip Fryslân beheer).<br><br>Notitie verkeer van het Peazens-Moddergat: beleidsmedewerker verkeer! Aorta [redacted]<br><br>Projectleider voor PM Coördinator<br>500 uren (12 uren per week)<br>[redacted] |
| 2. | Verbindingspad | Er loopt nu een schelpenpad naast de rijbaan. Een separaat pad van de rijbaan is randvoorwaardelijk voor de ontwikkelingen van het museum en parkeerterrein bij garnalenfabriek. | • Aanleggen van een volwaardig verbindingspad op de steunberm/in de teen van de zeedijk. Specifieke eisen vanuit toegankelijkheid.<br>• Aanleg?<br>• EBO gemeente |
| 3. | Pad boven de kruin | Een verhard pad boven op de kruin van de zeedijk => niet nodig, aan de achterkant van de zeedijk is al een verhard pad. | • Geen pad |
| 4. | Dijkstrap | Wens van museum:<br>2 erbij: Eén bij garnalenfabrykje en één bij Boerderij Zwart (gaat deze ontwikkeling als | Toegang minder validen.<br>Honoreren. EBO gemeente. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | onderdeel van het museum niet door dan vervalt de trap!)<br>Nadere detaillering dijkstrap, doortrekken naar de verharding buitendijks, pad met meter of 4? Zit er niet standaard in…. | |
| 5. | Monument | Het monument staat nu halverwege de dijk.<br>De vraag is waar moet het monument staan: boven, midden of onder.<br>Vanwege de toegankelijkheid en EBO vinden we aan de teen van de dijk de beste plek.<br>In het dorp zijn de meningen hierover verdeeld.<br>[redacted] (van het museum) is voor het monument op de kruin van de dijk.<br>Museum: Dijkopgang bij het monument iets opschuiven naar rechts (vanuit het museum gezien). Museum wil de ingang van het museum meer naar rechts te verplaatsen, zodat de bezoekers 'een rondje' kunnen maken. De nieuwe dijkopgang zou dan in het verlengde komen te liggen van de nieuwe ingang van het museum en vice versa.<br><br>Het dijkontwerp verandert hier niet, dus dit verleggen is niet meer aan de orde. | • Monument verplaatsen teen van de dijk.<br>Het dijkontwerp verandert hier niet, dus dit verleggen is niet meer aan de orde. |
| 6. | Reddingsboot | Checken museum.<br>Bestaande situatie blijft zoals die is.<br>Aan de binnenkant geen aanpassingen dus dit wordt niet uitgevoerd. | [redacted] checken VOP en vragen museum |
| 7. | Markering verharding | Er is nu bij het Fiskershúske een markering in de verharding naar de dijk.<br>Deze markering zou ook bij de dijkstrappen en bij het momument moeten worden doorgevoerd.<br>En de verschillende museumonderdelen. | • Zo mogelijk meenemen in plannen museum en meenemen bij een herstraten of wegreconstructie |
| 8. | Dijkopgang | Nieuwe dijkopgang achter garnalenfabriek. | Akkoord, ook ivm toegankelijkheid<br>Aanleg uit Op paad lâns it Waad EBO, door de gemeente? |
| 9. | 4 Nieuwe woningen, straat Eastein | Vanwege de reserveringszone van primaire kering, niet wenselijk om woningen toe te voegen. | Peazens is waarschijnlijk begin 2025 aan de beurt op de gemeentelijke flexibele lijst voor woningbouw. Pas dan volgt nader onderzoek. De reserveringszone is bij deze locatie een complicerende factor. |
| 10. | Bebording op en langs de dijk | Vanuit het Fries Programma Waddenkust (FPW) is de ambitie uitgesproken om te streven naar meer eenduidigheid als het gaat om bebording langs de Waddenzeedijk. Bebording speelt een belangrijke rol bij het sturen en de beleving van bezoekers. Dit sluit ook weer aan op de doelstellingen van Op Paad lâns it Waad | Adviezen uit rapport (mei 2024) van [redacted] Advies meenemen |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | om te streven naar een optimale beleving en toegankelijkheid van de Friese Waddenkust. | |
| 11. | Toeristische routes | Nieuwe en bestaande toeristische routes en locaties behouden en waar mogelijk versterken en verbeteren:<br>wandel- en fietsknooppuntenroutes<br>www.waddentour.nl/verbindingsroute/<br>Op Paad lans it Waad<br>www.rustpunt.nu | Integreren van bestaande en nieuwe toeristische routes, voorzieningen en locaties |

Objecten op de dijk:

- Wat er staat, komt weer terug.
- Niet teveel toevoegen, vanuit ruimtelijke kwaliteit
- Het gaat om bankjes, prullenbakken (straatmeubilair).

## Wierum

| | Onderwerp | Toelichting | Conclusie |
|---|---|---|---|
| 1. | Nieuwe opgang / dijkstrap | De nieuwe opgang is in het belang van het Wetterskip.<br>Mogelijk wordt de opgang naar het westen verschoven, ivm de ruimte.<br>De vraag is of de gemeente daar een extra dijkstrap wil. Dit is een wens van het dorp.<br>Het hoeft vanuit de gemeente niet, ze kunnen lopen door het gras. | 17 oktober 2024 Onderhandeling met Wetterskip:<br>• Bouwverkeer niet door de bebouwde kom<br>• In het middengebied blijft 1 optie over voor een bouwroute<br>• Aparte weg ten westen van Wierum, door het bosje.<br>• Doel: combineren werkopgang en op paad lans it waad.<br>• Dijkstrap hoeft niet van de gemeente. |
| 2. | Verhard pad boven de kruin | Dit pad ligt er nu ook.<br>Wat er is wordt vervangen/meegenomen. | 17 oktober 2024 Onderhandeling met WF: huidige pad vervangen en onderhouden door WF.<br>Afspraak maken met [redacted] om te weten wat de gemeente aan beheer en onderhoud doet aan de zeedijk. [redacted] maakt afspraak. |
| 3. | Trailerhelling | Deze is er nu ook.<br>Wat er is moet vervangen worden.<br>[redacted] heeft overleg met Dorpsbelang over de wensen.<br>De kwestie is dat de functie van trailerhelling nu ook niet helemaal voldoet (nu te steil). WF gaat intern overleggen wat de mogelijkheden zijn.<br>De helling wordt ook gebruikt als zwemplek. | Het Wetterskip heeft de trailerhelling aangelegd.<br>Wat er is, wordt vervangen.<br>WF moet met het dorp het oplossen.<br>Dorp heeft aangegeven dat zij de trailerhelling willen houden (stoplichtdocument).<br>17 oktober 2024: Meenemen in gesprek met Wierum. |
| 4. | Parkeren | Is voor de gemeente geen opgave voor extra parkeren.<br>Voorkomen van blokkeren onderhoudspad door parkeren auto's, kijken hoe dit te voorkomen. | 17 oktober 2024.<br>Gemeente is eigenaar van de parkeerplaats, gemeente is verantwoordelijk voor oplossing (ook geschikt voor fietsverkeer). |
| 5. | Muurtje | Mogelijk gebruiken/aanpassen als zitbank? | 17 oktober 2024.<br>Het muurtje is van WF.<br>Is een verantwoordelijkheid voor WF om een bankje hiervoor te maken. |
| 6. | Haventje | Wat is de opgave voor de dyksfeart?<br>Herstel haven in combinatie met de opvaart<br>Opvaarten Wierum: iip Swiet Wetter Wierum Ternaard | |

Huidige dijkopgangen zijn 1:20, zijn die voldoende rolstoeltoegankelijk?

Voor campers zijn voldoende mogelijkheden buiten het dorp

**Afspraken:**

- Het Wetterskip maakt een "was-wordt" lijst voor het EBO (objecten, paden enz)
  In kaart brengen welke EBO de gemeente nu doet

EBO => gemeente! Moet de gemeente een uitspraak over doen.

- Voor de Nesserwei wordt een aangepast ontwerp gemaakt.
- De wergroep Kromme Horne is bezig met een ecologisch plan. Ze hebben € 500.000,- van het Waddenfonds gekregen.
- Parkeerplaats/tijdelijk depot
- Rijshouten dammen kwelder: op 15 juli beginnen
- Westkant Wierum: zit in het Paad lâns it Waad.

**Proces**

- Overeenkomst opstellen
- Extra onderdelen van de dijk: losse vergunningen of 1 projectbesluit => wat is handig?

# Actielijst Bestuurlijke overeenkomst

S

SecretariaatPlanner
Aan [redacted]; [redacted]

Beantwoorden | Allen beantwoorden | Doorsturen

vr 15-11-2024 08:29

Hallo [redacted] en [redacted],

Zoals afgesproken hierbij de actielijst vanuit Wetterskip Fryslan

| Actielijst Bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | Actie: | Verantwoordelijk | Status | Deadline | Intern |
| 1 | De intentieverklaring van Paad lans it Waad naast de BSOK leggen en nakijken welke afspraken in de intentieverklaring staan | WF | Afgerond | | [redacted] |
| 2 | Gemeente NOF leest intentieverklaring Paad lans it Waad door op afspraken | Gem. NOF | | | |
| 3 | Bestuurlijke overeenkomst aanvullen en deze 1e opzet delen met Gemeente NOF | WF | | | |
| 4 | Onderbouwing opstellen over het verschil tussen een inpassing en een koppelkans. Waar ligt deze scheiding | WF | | | [redacted] |
| 5 | Inzicht geven in de bedragen per meekoppelkans met aandacht voor investering/eigendom beheer/ onderhoud. (dag-dagelijks onderhoud vs groot onderhoud) Houd hier rekening met incidentele- en structurele uitgaven | WF | | | |
| 6 | Wetterskip Fryslan deelt alle gegevens tijdig | WF | | | |
| 7 | Wetterskip Fryslan plant nieuwe afspraak in halverwege december | WF/ Gem NOF | Afgerond | | |
| 8 | Wetterskip Fryslan deelt de actielijst met NOF | WF | Afgerond | | |

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]
Werkdagen: [redacted]
06 – [redacted]
[redacted]@wetterskipfryslan.nl

## Meekoppelkans: Peazens-Moddergat dorp

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Stichting Musea Noardeast Fryslân | Ternaard - Peazens-Moddergat | Peazens-Moddergat dorp |

### Doel en achtergrond

In Peazens-Moddergat werkt Stichting Musea Noardeast Fryslân aan een project om Moddergat als bestemming beter op de kaart te zetten. De titel van het project is 'Bestemming Moddergat | Dijk van een verhaal'.

Onderdeel van Stichting Musea Noardeast Fryslân zijn; Museum It Fiskershûske, de garnalenfabriek en ander erfgoed zoals reddingsboot LA Buma en Museum Dokkum. De stichting heeft het doel om het monumentale en culturele erfgoed te beheren, te tonen en te behouden voor de toekomst.

In 2020 heeft Stichting Musea Noardeast Fryslân een legaat gekregen van de familie [redacted] met daarin het perceel aan De Oere 2 in Moddergat, de boerderij, twee monumentale schuren en een geldbedrag. De stichting wil de boerderij graag renoveren en exploiteren zodat Bestemming Moddergat meer bezoekers aan kan trekken waarmee het museum inkomsten kan genereren voor de toekomstige exploitatie zodat de verhalen verteld, beheerd en bewaard blijven.

### Beoogd resultaat

In 2035 is Peazens-Moddergat een bloeiende toeristische bestemming. Er komen jaarlijks circa 36.000 bezoekers die zorgen voor een economische en ecologische impuls, behoud van erfgoed en verbetering van voorzieningen en leefbaarheid voor inwoners. De bezoekers zijn te gast en verstoren het dagelijkse leven in Moddergat zo min mogelijk. Op een natuurlijke manier verspreiden bezoekers zich over de verschillende binnen- en buitenruimten. Inwoners ervaren wel de lusten, maar niet de lasten. Zo zijn parkeerproblemen opgelost, is het aanzicht van het dorp opgeknapt en is er extra werkgelegenheid gecreëerd. De groei van toerisme heeft geleid tot positieve effecten op de leefomgeving. De negatieve effecten zijn geminimaliseerd.

**Raakvlak met het VKA van de dijkverbetering**

De beoogde oplossing op basis van het VKA lijkt niet goed in het dorp in te passen, zonder het beschermd dorpsgezicht aan te tasten. Daarom is het voornemen om de dijk met minimaal ruimtebeslag naar de zeezijde te verschuiven, zodat er ruimte ontstaat voor de benodigde binnenberm. Of en hoe de buitenwaartse verschuiving aan de voorwaarden voor een vergunning kan voldoen, is nog onbekend. Dit wordt momenteel onderzocht. Als de variant uiteindelijk niet vergunbaar blijkt, dan wordt er gekozen voor een andere inpassing van de dijkverbetering.

Deze factsheet focust op het raakvlak met de dijkverbetering en de herinrichting van de openbare ruimte. Concreet gaat dat over vier onderdelen: de publieke ruimte, parkeren, een sloepovergang en een extra dijktrap.

**Publieke ruimte**

De publieke ruimte in Peazens-Moddergat met de dijk als verbindend element en Werelderfgoed

Waddenzee als uniek natuurgebied is onderdeel van de totaalbeleving. Om dit te optimaliseren zijn volgens Stichting Musea Noardeast Fryslân de volgende zaken nodig:

- de dijk beter toegankelijk maken met een kruin- en bermpad
- observatiepunt diverse dijklichamen en vogels
- dijktrappen nabij de drie panden
- dijkopgang bij het Garnalenfabriekje (in het kader van Op paad lâns ‘t Waad)
- restauratie van de reddingsbootopgang
- behoud van het houten hoofd
- monument verplaatsen naar op de kruin
- Verzamelplaats voor aangespoelde zaken
- diverse zitgelegenheden slim verspreid over de dijk
- Veilige looproutes, tussen onder andere het Garnalenfabriekje en het Fiskershúske, inclusief belijning, stapstenen of pijltjes
- bewegwijzering naar relevante faciliteiten zoals parkeren
- zo weinig mogelijk hekken
- startpunt Peazumerlânnen

Zie Afbeelding 1 voor een visualisatie van het concept plan voor de publieke ruimte voor Moddergat.

*Afbeelding 1 Concept plan publieke ruimte*

**Parkeren Peazens-Moddergat**

Uit verkeerstelling van Gemeente Noardeast-Fryslân blijkt dat er per dag ruim 400 gemotoriseerde verkeersbewegingen zijn aan De Oere in Moddergat (meting 2022). In dit deel van het tweelingdorp wonen grofweg 200 mensen. Stichting Musea Noardeast Fryslân doet in het positioneringsdocument de aanname dat de helft van de bewegingen komen van passanten en bezoekers van de dijk. Gemiddeld twee personen per auto: mensen die even willen uitwaaien. Dit zijn in totaal 100.000 bezoekers per jaar. Op drukke dagen zorgt dit voor parkeerproblematiek en drukte op plaatsen zoals bij het monument.

Met het project ‘Bestemming Moddergat | Dijk van een verhaal’ is de verwachting dat door de toenemende toeristische aantrekkingskracht de parkeerdrukte daarbij nog toeneemt.

Stichting Musea Noardeast Fryslân wil een deel van het parkeerprobleem oplossen door het huidige parkeerterrein bij de Garnalenfabriek uit te breiden, weergegeven op Afbeelding 2. Deze locatie, aan het begin van het dorp, is een ideaal startpunt voor een bezoek aan Moddergat. De gewenste uitbreiding is deels op het terrein van het Garnalenfabriekje en deels op het weiland, westelijk van het Garnalenfabriekje. Deze grond moet worden aangekocht. De aankoop kan wellicht samen met grond benodigd voor de verplaatsing van de onderhoudsweg en steunberm van de dijk.

*Afbeelding 2 Concept plan uitbreiden parkeerterrein Garnalenfabriekje*

**Sloepovergang**

Met herstellen van de sloepovergang is het doel om het verhaal van de reddingsboot weer zichtbaar en beleefbaar maken en zo behouden en bewaren. De sloepovergang begint ter hoogte van de kruising van De Oere en de Reddingsboatreed in Moddergat. Zie Afbeelding 3 voor een indicatie van de locatie voor de te herstellen sloepovergang. De opgang aan de westelijke zijde van het monument blijft behouden.

*Afbeelding 3 Indicatie locatie sloepovergang Moddergat*

De reddingsboot is cultuurhistorisch erfgoed, zowel fysiek als verhaal en identiteit. Vroeger was het reddingswezen in Moddergat gevestigd en het vertelt ook het verhaal van de vissersramp uit 1883. Het museum ’t Fiskershúske heeft een tentoonstelling over het verhaal en is eigenaar van de reddingsboot die is gerestaureerd. Met het herstellen van de overgang en het terugplaatsen van de stormseinpaal, maken we het verhaal van het reddingswezen in Moddergat weer compleet. Daarnaast biedt het exploitatiemogelijkheden voor het museum voor (jaarlijkse) demonstraties van het reddingswezen, door het te water laten van de reddingsboot met paarden.

**Dijktrap**

Ter hoogte van het Garnalenfabriekje Moddergat, waarvan Museum ’t Fiskershuske eigenaar is, is er de wens voor een extra dijktrap. Dit kan gecombineerd worden met de afspoelplaats voor wadlopers bij het Garnalenfabrykje. Bij het Garnalenfabrykje starten op dit moment al diverse wadlooptochten. Mogelijk kan het museum de wadlopers in de toekomst dan ook met een afspoelplaats faciliteren.

*Afbeelding 4 indicatie locatie dijktrap bij het Garnalenfabriekje*

Aandachtspunten bij het realiseren van deze dijktrap zijn de volgende:

- Het realiseren van een dijktrap heeft raakvlak met het toevoegen van parkeerplaatsen: een extra dijkopgang i.c.m. parkeergelegenheid op deze locatie buiten het dorp biedt een oplossing voor de huidige parkeeroverlast binnen het dorp.
- De onderhoudswerkzaamheden aan de dijk geven de mogelijkheid om tegelijkertijd alle dijktrappen aan te passen. Ontwerp en vormgeving van alle dijktrappen moeten op elkaar aansluiten
- Er moeten afspraken worden gemaakt over het beheer en onderhoud van de dijktrappen tussen de gemeente en het Wetterskip.

## Geschatte investeringskosten

Nader te bepalen

## Status

De concrete wensen voor de inrichting van de openbare ruimte van Peazens-Moddergat worden besproken tijdens de ontwerpateliers met de omgeving in Ontwerp Loop 2. Dan wordt ook de haalbaarheid van de wensen in relatie tot de ontwerpopgave onderzocht.

## Impactanalyse sloepovergang

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Afhankelijk van de aangepaste ontwerpopgave voor de dijkverbetering moet nader onderzocht worden hoe het plan van het museum te combineren is met het dijkontwerp. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Door het toevoegen van dijktrappen, dijkovergangen, bankjes en andere objecten op de dijk zijn er extra beheer inspanningen nodig. Afspraken moeten nog worden gemaakt tussen de gemeente en het Wetterskip. | |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen ruimtebeslag of ander raakvlak met landbouw, geen impact verwacht. | |
| Recreatieve functies | Het doel van het plan is het geven van een recreatiev impuls aan Peazens-Moddergat met het verbeteren en toevoegen van recreatieve voorzieningen in het dorp. De verwachting is een jaarlijks bezoekersaantal in Peazens-Moddergat van circa 36000 bezoekers. | |
| Landschap en erfgoed | Het plan focust op het behouden en verbeteren van het cultureel erfgoed van het dorp. | |
| Natura 2000 | De impact van het plan op verstoring van Natura 2000 gebied aan de buitenzijde van de dijk moet nader worden onderzocht. | |
| Overige thema's | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Het plan heeft geen impact op de hoogwaterveiligheid. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Het plan heeft geen impact op de ecologische bijdrage. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | De impact op de duurzaamheidsambities voor de dijkverbetering moet nader worden onderzocht bij het concreter worden van het plan. Naar verwachting is de impact gering. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Het toevoegen van elementen op en langs de dijk heeft impact op de ruimtelijke kwaliteit. Bij het concreter worden van het plan moet deze impact nader worden onderzocht. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Er wordt nog naar financiering gezocht. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Het draagvlak bij de brede omgeving dient nader te worden onderzocht in ontwerpateliers en omgevingsbijeenkomsten | |
| Direct betrokkenen | Het plan draagt bij aan de exploitatiemogelijkheden van het museum en de Garnalenfabriek. Daarnaast is een toename van bezoekers verwacht voor recreatie en toerisme. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Raakvlak met Swiet Wetter Wierum Ternaard, Op Paad lâns it Waad. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Raakvlak met conditionering wordt nader onderzocht. Naar verwachting is hier geen raakvlak. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Geen impact op de planning verwacht. | |
| Invloed op projectplanning | Geen impact op de planning verwacht. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Minder bijdrage aan doelstelling 'gebied verrijkt' van 1DYK, dus er is noodzaak om dit plan te koppelen aan de dijkverbetering. | |

# Meekoppelkans: PAGW maatregelen

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie(s) |
|---|---|---|
| PAGW | TPM | Nader te bepalen |

Één inpassingsopgave (A) en Twee PAGW maatregelen (B,C) zijn onderzocht:

A) Getijdenpoelen
B) Vispassage
C) Klutenplas

De maatregelen worden hier één voor één beschreven.

## A. Getijdenpoelen

### Doel en achtergrond

Een getijdenpoel in de teenbestorting is een waterdichte bak in de getijdenzone waarin tijdens laagwater zeewater blijft staan. Het doel van een getijdenpoel is vestigingsmogelijkheden en schuilplaatsen voor diverse organismen creëren. De getijdenpoel is als inpassingsopgave benoemd door Wetterskip Fryslân. Gezien de achteruitgang van de onderwaternatuur en voedselgebrek voor vogels in de Waddenzee, en deze maatregel een positief effect met zich meebrengt, wordt dit als zodanig gesteund door de PAGW.

### Beoogd resultaat

Eén of meerdere getijdenpoelen binnen het traject Ternaard - Peazens-Moddergat om vestigingsmogelijkheden en schuilplaatsen voor diverse organismen te creëren.

### Bureaustudie doelbereik getijdenpoelen

De functionaliteit van het toepassen van deze maatregel in een deel van het traject tussen Ternaard en Paesens-Moddergat is verder onderzocht. Er heeft een eerste globale bureaustudie plaatsgevonden om bovenstaande aandachtspunten nader te duiden voor het traject TPM. Op het traject zijn er stukken waar al voorland aanwezig is. Getijdenpoelen hier aanleggen is op basis van de algemene aandachtspunten al niet mogelijk (aandachtspunt 2 en 3). Grofweg komen dan 2 gebieden in aanmerking, deze gebieden zijn aangegeven in figuur 1. Voor deze plekken is verder gekeken naar de overstromingsfrequenties en sedimentatiesnelheden. Hieronder wordt kort toegelicht wat de bevindingen zijn van deze bureaustudie per onderwerp en deeltraject.

*Afbeelding 1 Onderzoekslocaties voor getijdenpoelen (Actueel Hoogtebestand Nederland, https://www.ahn.nl/ahn-viewer )*

### Overstromingsfrequenties

*A: Ten westen van Wierum*

Met de AHN4 hoogtekaart is gemeten wat de hoogte is nabij de dijkvoet. Dit is weergegeven in Afbeelding 2. Als men oostwaarts trekt vanaf de punt van de nog bestaande kwelder ligt het grootste gedeelte rond de 0.5 meter. Gemiddeld hoogwater in deze regio ligt op 0.98 meter en gemiddeld laagwater op -1.08m. Het is dus aannemelijk dat met een hoogte van 0.5 meter deze locaties regelmatig overspoeld zullen raken.

*Afbeelding 2 Transect en gemeten waarde op deeltraject A (Actueel Hoogtebestand Nederland, https://www.ahn.nl/ahn-viewer)*

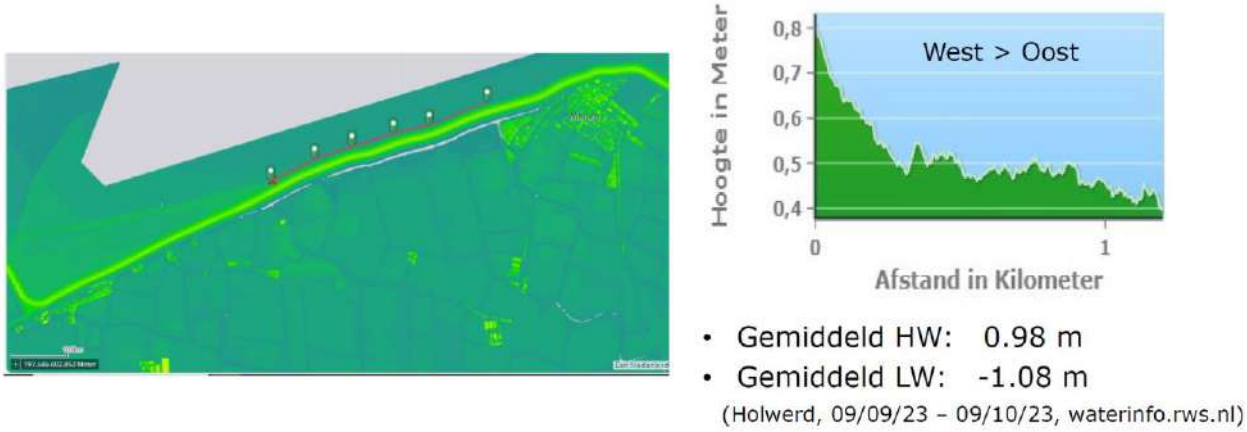


*B: Ten westen van Moddergat*

Met de AHN4 hoogtekaart is gemeten wat de hoogte is nabij de dijkvoet. Dit is weergegeven in Afbeelding 3. Als men oostwaarts trekt vanaf de punt van de nog bestaande kwelder ligt alles onder de 0.5 meter. Gemiddeld hoogwater in deze regio ligt op 0.98 meter en gemiddeld laagwater op -1.08m. Het is dus aannemelijk dat met een hoogte van >0.5 meter deze locaties merendeel van de tijd onderwater zullen staan.

*Afbeelding 3 Transect en gemeten waarde op deeltraject B (Actueel Hoogtebestand Nederland, https://www.ahn.nl/ahn-viewer*

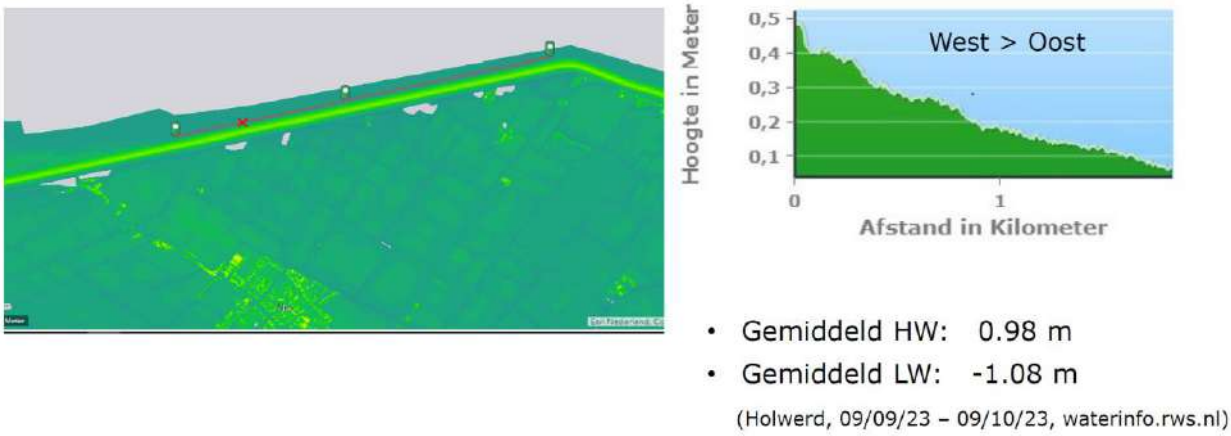


*Conclusies*

Op basis van de hoogwaterlijn en hoogtekaarten lijken er op beide deeltrajecten geschikte locaties aanwezig te zijn op dit traject waarbij getijdenpoelen op een reguliere basis overstromen. Het is aan te bevelen dit nog wel in het veld nader te onderzoeken of dit inderdaad direct op of aan de dijk vaak genoeg het geval is, gezien getijdenpoelen direct in de teenvoet geplaatst dienen te worden en er mogelijk enige afwijking is qua locatie met de gemeten hoogtes hier.

## Sedimentatie

Om een beeld te krijgen van lokale sedimentatie snelheden is het van belang naar de ligging in het Waddensysteem te kijken en de ontwikkelingen in dit systeem. De deeltrajecten, zoals zichtbaar in afbeelding 4, liggen langs de Friese kust relatief dicht bij het Friesche Zeegat. Dit betekent dat de deeltrajecten relatief gezien onderhevig kunnen zijn aan meer dynamiek vanuit de Noordzee waardoor golven richting de kust minder weerstand zullen ondervinden. Dit is gunstig voor getijdenpoelen, omdat die dynamiek zich vertaald in relatief minder sedimentatie. Beide stukken liggen relatief gezien lager ten opzichte van de omgeving van het dijktracé, echter is ook hier wel sedimentatie aanwezig.

*Afbeelding 4 Diepte metingen van het Friesche Zeegat uit 2018. (Vaklodingen, 2018. https://www.openearth.nl/coastviewer-static/ )*

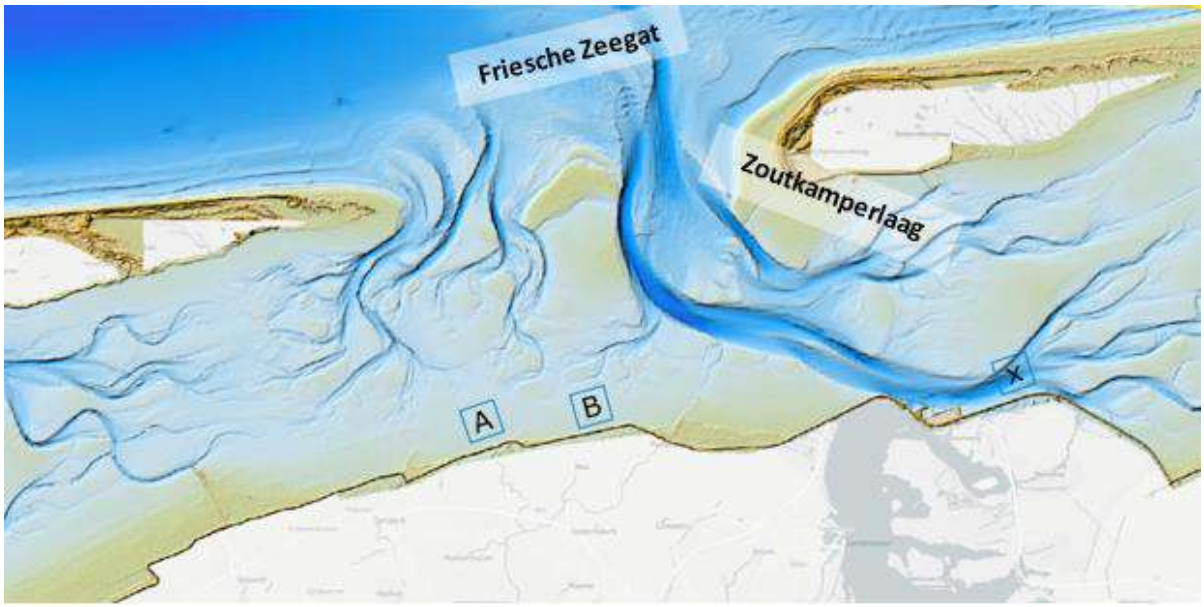


*Afbeelding 5 Bodemverandering in mm/jaar in de periode van 2010-2020 voor het Friesche Zeegat, LiDAR-hoogtemetingen in opdracht voor de NAM. (wit zijn de geulen of gebieden waar geen waarnemingen beschikbaar zijn, rood; verhoging/sedimentatie, blauw: verlaging/erosi*

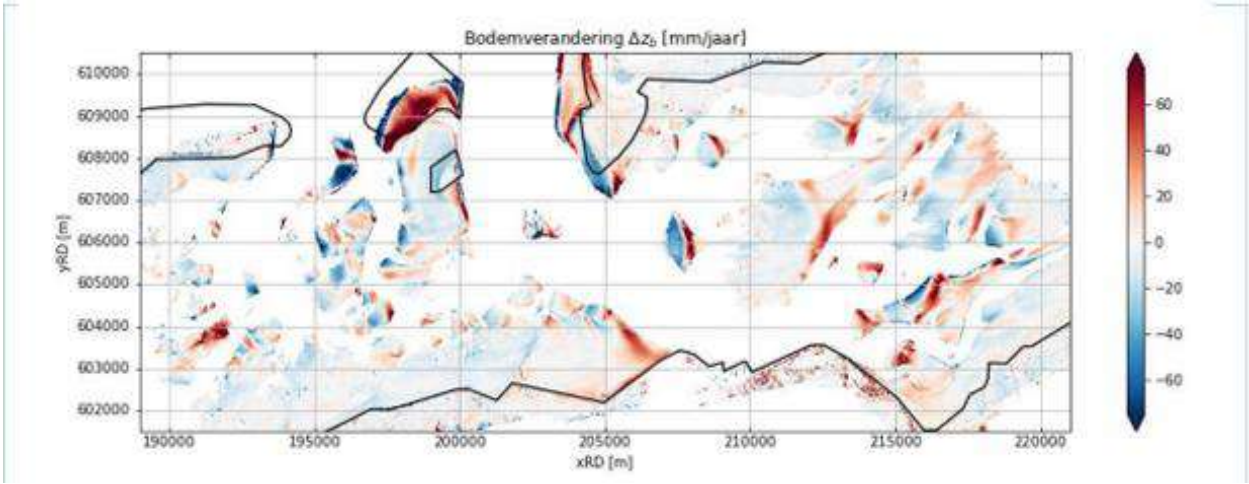


Afbeelding 5 laat de bodemverandering van de periode 2010-2020 zien. Langs de vastelandskust, ten westen van Peasens, laat de kust een beperkte trend (lichtblauw) in sedimentatie zien.

*Conclusies*

Relatief gezien zijn de deeltrajecten door lagere sedimentatie snelheden langs de vastelandskust kansrijker dan mogelijk andere dijktrajecten, zoals traject Koehool- Zwarte Haan. Desalniettemin is over het algemeen de Waddenzee en systeem geen kansrijke plek voor getijdenpoelen door de aanhoudende sedimentatie trends[1] in het systeem. Dit betekent dat ook op de deeltrajecten de kans van sedimentatie aanwezig dan al niet aanzienlijk is. Onderhoud aan de getijdenpoelen zal daarom tot op zekere hoogte altijd nodig zijn wanneer deze vol raken. De frequentie hier van is echter nu nog niet bekend. Voor exacte sedimentatiesnelheden, zal verder locatie specifiek onderzoek nodig zijn. Het is niet mogelijk om uitsluitsel te geven over alle factoren die bepalend zijn voor de beperkte sedimentatie voor de vastelandskust in het aandachtsgebied.

Bij Vierhuizengat (zie ook de zwarte X in figuur 4) zijn in een eerder stadium al getijdenpoelen gerealiseerd. Deze liggen echter in een dynamisch gebied aan het einde van de geul de Zoutkamperlaag, waardoor er relatief minder sediment, nadat het is

[1] Lodder et al. 2022, Future sediment exchange between the Dutch Wadden Sea and North Sea Coast - Insights based on ASMITA modelling.

afgezet, blijft liggen (*hier volgt nog een vergelijkende korte studie op).* Het 1 op 1 overnemen van bevindingen is daarom niet plausiebel, en is locatie specifiek onderzoek essentieel om harde conclusies te trekken. Maar voor algemene indicatieve doeleinden kan de frequentie van het schonen en bijkomende beheerskosten bij de getijdenpoelen bij Vierhuizengat een algemeen beeld geven.

**Conclusies bureaustudie**
Bureaustudies sluiten niet uit dat op de aangewezen locaties een getijdepoel ecologisch niet kan functioneren, echter is de toegevoegde ecologische waarde naar verwachting klein en de beheerskosten mogelijk hoog. Meerwaarde kan vooral gevonden worden in de combinatie van maatregelen, zowel ecologisch, in combinatie met ecologisch verrijkende dijkbekleding en mogelijk in nabijheid van vogelbroedgebieden, als in relatie tot andere initiatieven in het gebied zoals Op Paad lâns it Waad. Denk hierbij aan educatieve doeleinden of ter versterking van de belevingswaarde van een natuurbeleefplek.
In het traject Koehool-Zwarte Haan heeft er ook een kort veldbezoek plaatsgevonden in relatie tot de hoogwaterlijn en de kansrijkheid van getijdenpoelen. Dit leidde tot verdere aanscherping van potentie. Een dergelijk initiatief kan dus ook in dit traject nog helpen specifiekere locaties aan te wijzen. De omstandigheden van deze locaties lijken tot op zekere hoogte vergelijkbaar met de dijkversterking Lauwersmeer-Vierhuizengat waar al enkele poelen zijn aangelegd, hier verder naar kijken kan dus ook meer inzicht opleveren over ontwerp, effectiviteit en doelmatigheid. Op basis van bovenstaande resultaten, acht men het waardevol wel verder te kijken naar de aanleg van getijdenpoelen gekoppeld aan andere maatregelen in dit traject, waarbij de beheerskosten en ecologische meerwaarde wel continu moeten blijven worden geëvalueerd.

### Algemene aandachtspunten
Voor de getijdenpoelen gelden de volgende aandachtspunten:

1. Getijdenpoelen moeten een redelijke omvang hebben en regelmatig overstromen om uitdroging van de poel te voorkomen. Dit betekent dat dat getijdenpoelen op of onder de gemiddelde hoogwaterlijn moeten liggen.
2. Bij een te hoge sedimentatiesnelheid in het gebied zal de poel minder goed functioneren en relatief hoge beheerskosten met zich meebrengen.
3. Aanleg van getijdenpoelen mag niet ten koste gaan van al bestaande habitattypen natura2000 en moet plaatsvinden binnen het huidige ruimtebeslag van de dijk. De locaties waar slikken/schorren aanwezig zijn vallen per definitie al af als locatie voor getijdenpoelen gezien de lage inundatiefrequentie aan de voet van de dijk en de al bestaande natuurwaardes. Waar habitattype H000 de dijk raakt biedt wel kansen.
4. Potentiële ecologische meerwaarde kan gecreëerd worden door getijdenpoelen aan te leggen daar waar ook andere maatregelen gerealiseerd worden zoals een klutenplas aan de weerzijde van de dijk en/of ecologisch verrijkende dijkbekleding.
5. Aantallen en formaat zijn van groot belang voor de ecologische meerwaarde van getijdenpoelen; een enkele poel zal op systeem-/ populatie niveau weinig toevoegen terwijl de aanleg verstorend kan werken. Een variatie aan verschillende grootte, diepte en hoogtes versterkt de ecologische waarde ook.

### Oordeel PAGW

Bovenstaande ecologische afwegingen in acht nemende (sedimentatie, onduidelijkheid effectiviteit, schaal) oordeelt PAGW dat de aanleg van getijdepoelen in dit projectgebied weinig noemenswaardig systeemherstel zal opleveren. Eventuele kleinschalige initiatieven i.r.t. educatie kunnen lokaal wel een functie vervullen maar vallen ook niet onder systeemherstel.

### Geschatte investeringskosten
Nader te bepalen

### Status
Het aanleggen van getijdenpoelen binnen traject TPM wordt binnen de dijkverbetering TPM meegenomen als inpassingsopgave.

---

### Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Getijdenpoelen zullen worden opgenomen als inpassingsopgave in het VKA. | |

| | | |
|---|---|---|
| Invloed op beheerbaarheid | Afspraken moeten nog worden gemaakt omtrent het beheer en onderhoud van de getijdenpoelen. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen invloed verwacht. | |
| Recreatieve functies | Getijdenpoelen kunnen het landschap aantrekkelijker maken en kunnen een recreatieve functie vervullen. | |
| Landschap en erfgoed | Nader te onderzoeken. | |
| Natura 2000 | Het raakvlak met (de grens van) het Natura2000-gebied buitendijks moet nader worden onderzocht. Bij aanleg moet rekening worden gehouden dat relevante habitattypen niet worden geraakt. | |
| Overige thema's | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | De getijdenpoelen worden dusdanig ingepast dat er geen impact op de hoogwaterveiligheid plaatsvindt. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Ecologische meerwaarde is afhankelijk van aantal en diversiteit maar blijft relatief gering. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | De impact op de duurzaamheidsambities voor de dijkverbetering moet nader worden onderzocht bij het concreter worden van het plan. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Nader te onderzoeken. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Nader te onderzoeken. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Geen weerstand verwacht. Mogelijk draagvlak als de getijdenpoelen een educatieve functie bekleden. | |
| Direct betrokkenen | Mogelijk weerstand vanuit beheer en onderhoud. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Meerwaarde als de opgave wordt uitgevoerd in combinatie met een kruidenrijke dijk en/of de nabijheid van broedvogelgebieden/ klutenplassen. Als er een educatieve functie wordt gegeven aan de getijdenpoelen, is er raakvlak met Op Paad lâns it Waad. Getijdenpoelen kunnen gecombineerd worden met natuurbeleefplekken. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te onderzoeken. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Deze maatregel wordt meegenomen als inpassingsmaatregel bij de dijkverbetering TPM. Geen impact op de planning verwacht. | |
| Invloed op projectplanning | Deze maatregel wordt meegenomen als inpassingsmaatregel bij de dijkverbetering TPM. Geen impact op de planning verwacht. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | De noodzaak is, mede door de verwachte gering toegevoegde waarde voor ecologie, laag. | |

## B. Vispassage

### Doel en achtergrond

Een vispassage door de dijk verbindt het binnendijkse en buitendijkse watersysteem met elkaar en bevordert de vispasseerbaarheid. De beoogde locatie voor een vispassage in het traject TPM is aan de westkant van Wierum. Zie hiervoor afbeelding 6. De keuze voor een locatie is afhankelijk van de morfologie van de Waddenzee. Hiernaar wordt nader onderzoek gedaan.

*Afbeelding 6 Indicatie locatie vispassage*

### Beoogd resultaat
Een vispassage die bijdraagt aan de vispasseerbaarheid tussen de Waddenzee en het binnendijkse watersysteem.

### Algemene aandachtspunten
Voor de vispassage gelden de volgende aandachtspunten:

1. Mocht er met de vispassage een zoet-zout verbinding komen, dan heeft de provincie de wens om een pilot verticale drainage uit te voeren.
2. Er is een wens om een zoete lokstroom te creëren, bijvoorbeeld door het uitlaten van zout water bij gemaal Heining
3. Er moet worden onderzocht hoe we ervoor zorgen dat de vispassage niet in strijd is met de zoetwaterbeschikbaarheid in het gebied

### Geschatte investeringskosten
Nader te bepalen.

### Status
Het aanleggen van een vispassage wordt meegenomen in het integraal inrichtingsplan en is geen onderdeel van de dijkverbetering TPM. De organisatorische afspraken omtrend het verder onderzoeken van de vispassage en het eigenaarschap van de vispassage worden nader door het Wetterskip en de PAGW onderzocht.

---

### Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Naar verwachting is de meekoppelkans te combineren met het VKA. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Er is een mogelijke toename van stroomverbruik en onderhoudswerkzaamheden. Afspraken moeten worden gemaakt over het eigenaarschap en beheer van de vispassage. | |
| *Impact op omgeving* | | |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| Werkfuncties landbouw | Aandachtpunt is het mogelijk optreden van verzilting van het binnendijkse watersysteem door de vispassage. | |
| Recreatieve functies | De vispassage is onderdeel van Swiet Wetter Wierum Ternaard, waarmee de recreatieve functie van het gebied wordt versterkt. | |
| Landschap en erfgoed | Geen impact verwacht. | |
| Natura 2000 | Geen impact verwacht. | |
| Overige thema's | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | De vispassage moet voldoen aan de randvoorwaarden voor hoogwaterveiligheid. Geen impact verwacht. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Verbeterde connectiviteit, binnendijks worden leefgebieden voor vissen verbonden. Er moet nog onderzoek worden gedaan naar de effectiviteit van de vispassage. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Nader te onderzoeken, mogelijk neemt het stroomgebruik toe. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Geen impact verwacht. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Vanuit de PAGW is budget beschikbaar voor ecologische maatregelen langs de dijk. Er is nog geen toezegging dat het budget voor de hier beschreven maatregelen gebruikt kan worden. De PAGW wil bij voorkeur een afweging maken over het geheel van ecologische maatregelen. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Geen tegenstand verwacht. | |
| Direct betrokkenen | Mogelijk weerstand vanuit beheer en onderhoud. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | De vispassage is onderdeel van SWWT en wordt onderzocht binnen het integraal inrichtingsplan voor 'Groen'. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te onderzoeken. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Deze meekoppelkans wordt onderzocht binnen het integraal inrichtingsplan, en is geen onderdeel van dijkverbetering TPM. | |
| Invloed op projectplanning | Deze meekoppelkans wordt onderzocht binnen het integraal inrichtingsplan, en is geen onderdeel van dijkverbetering TPM. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Niet van toepassing voor dijkverbetering TPM. | |

## C. Klutenplassen

### Doel en achtergrond

Een klutenplas is een binnendijkse brakwaterplas direct, of op korte afstand van de dijk. Wens vanuit PAGW is maken van een klutenplas. Mogelijk aansluitend aan de dijksvaart en de dijk, vanwege migratie van de dieren. Met flauw talud voor kuikens zodat ze over de dijk kunnen komen.

### Beoogd resultaat

Een klutenplas heeft het doel foerageer-, broed- en rustgebied te creëren voor vogels. Daarnaast dient een klutenplas als hoogwatervluchtplaats tijdens hoogwater en springtij.

### Algemene aandachtspunten

- In relatie tot recreatie is verstoring een aandachtspunt. Het voorkeurstracé van OPLIW is hier buitendijks.
- Dit initiatief lijkt kansrijker aan de oostkant van Wierum vanwege grote belangen landbouw aan de westkant.

## Geschatte investeringskosten
Nader te bepalen.

## Status
Het aanleggen van een klutenplas wordt meegenomen in het integraal inrichtingsplan en is geen onderdeel van de dijkverbetering TPM. Voor TPM worden hier klanteisen over opgenomen. Afspraken over eigenaarschap en verder onderzoek moeten worden gemaakt door WF en de PAGW.

## Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Naar verwachting is de meekoppelkans te combineren met het VKA. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Geen impact verwacht. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Aandachtpunt is het mogelijk optreden van verzilting van het binnendijkse watersysteem. | |
| Recreatieve functies | Een klutenplas biedt recreatieve meerwaarde aan het binnendijkse gebied. | |
| Landschap en erfgoed | Nader te onderzoeken. | |
| Natura 2000 | Mogelijk positief, nader te onderzoeken. | |
| Overige thema's | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Een klutenplas moet voldoen aan de randvoorwaarden voor hoogwaterveiligheid. Geen impact verwacht. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Een klutenplas zorgt voor foerageer-, broed- en rustgebied voor vogels. Daarnaast dient een klutenplas als hoogwatervluchtplaats tijdens hoogwater en springtij. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Geen impact verwacht. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Geen impact verwacht. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Vanuit de PAGW is budget beschikbaar voor ecologische maatregelen langs de dijk. Er is nog geen toezegging dat het budget voor de hier beschreven maatregelen gebruikt kan worden. De PAGW wil bij voorkeur een afweging maken over het geheel van ecologische maatregelen. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Weerstand door verlies van landbouwgrond. | |
| Direct betrokkenen | Weerstand door verlies van landbouwgrond. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | De klutenplas wordt onderzocht binnen het integraal inrichtingsplan voor 'Groen'. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te onderzoeken. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Deze meekoppelkans wordt onderzocht binnen het integraal inrichtingsplan, en is geen onderdeel van dijkverbetering TPM. | |
| Invloed op projectplanning | Deze meekoppelkans wordt onderzocht binnen het integraal inrichtingsplan, en is geen onderdeel van dijkverbetering TPM. | |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Noodzaak*<br>Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Niet van toepassing voor dijkverbetering TPM. | |

# Meekoppelkans: ‘t Bolstiendykje

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Wetterskip Fryslân | TPM | 't Skoar |

## Doel en achtergrond

Het Bolstiendykje is de pier/golfbreker die voor 't Skoar in de Waddenzee ligt. Het doel van meekoppelkans het Bolstiendykje is de toegankelijkheid en beleefbaarheid van het gebied rondom ’t Skoar bij Ternaard te verbeteren door het begaanbaar maken van het Bolstiendykje. Momenteel betreft dit een pier van keien, en is deze slecht begaanbaar. Vanuit het dorp, het dorpsbelang en de werkgroep recreatie & toerisme, leeft de wens om hierop een wandelpad aan te leggen, zodat deze geschikt is voor kleinschalige recreatie zoals wandelaars, vissers en zwemmers.

Het betreft hier een pier die op de legger staat en een waterveiligheidsfunctie heeft. Wetterskip Fryslân is eigenaar en onderhoudsplichtig. De pier is al geruime tijd in slechte staat. Er is recent besloten om de pier in te gieten met asfalt, dit betreft het buitentalud en de kruin.

Ook de buitendijkse polder bij ’t Skoar is in eigendom van het Wetterskip. Dit is een kwetsbare zomerpolder met kwelder, met een hoge natuurkwaliteit. De intentie van het Wetterskip is om de polder na de dijkverbetering over te dragen aan een natuurorganisatie omdat het een Natura2000-gebied betreft en natuurbeheer niet een kerntaak van het Wetterskip is. Dit is een vergelijkbare situatie uit het verleden, waarin Peazemerlânnen is overgedragen aan It Fryske Gea. De vraag is of de gewenste ontwikkeling past binnen natuurbeheer en past binnen het beleid van de eventuele toekomstige eigenaar van deze polder.

De Gemeente Noardeast Fryslân en de Provincie Fryslân hebben geen prioriteit om trekker te zijn van deze meekoppelkans. De suggestie vanuit het Wetterskip is om het begaanbaar maken van het Bolstiendykje te koppelen aan Op Paad lâns it Waad omdat de doelstellingen (beleefbaarheid en toegankelijkheid) komen overeen. Op Paad lâns it Waad heeft aangegeven dat deze meekoppelkans niet wordt meegenomen, omdat deze niet gebudgetteerd is en buiten de scope valt. Tot slot zijn er twijfels over de vergunbaarheid van deze meekoppelkans, omdat het Bolstiendykje in Natura2000-gebied ligt.

## Beoogd resultaat

Het begaanbaar maken van het Bolstiendykje zodat deze geschikt is voor kleinschalige recreatie zoals wandelaars, vissers en zwemmers.

## Status

Met de huidige kennis zien de 1DYK partners het Bolstiendykje niet als een haalbare meekoppelkans om verder uit te werken. Op het moment ligt er geen concreet plan voor de ontwikkeling van het Bolstiendykje en is er geen zicht op financiering en geen duidelijke eigenaar. Dit initiatief valt daarom ook af als meekoppelkans.

## Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Er is geen raakvlak met de dijk. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Er is geen raakvlak met de dijk, mogelijk wel meer beheer en handhaving nodig. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen impact verwacht. | |
| Recreatieve functies | Dit initiatief draagt bij aan de recreatieve waarden en beleving van het gebied. | |
| Landschap en erfgoed | Nader te onderzoeken. | |
| Natura 2000 | De kwelder en het Bolstiendykje liggen in Natura 2000-gebied én NNN-gebied. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de vergunbaarheid. | |
| Overige thema’s | | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Geen impact verwacht. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Mogelijk verstoring van wadvogels. | |

| | | |
|---|---|---|
| Circulariteit/Duurzaamheid | Geen impact verwacht. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Het opknappen van het Bolstiendykje draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit van het buitendijkse gebied. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | De gemeente en de Provincie hebben geen prioriteit bij deze meekoppelkans en ook geen ambitie om deze ontwikkeling verder te brengen. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Naar verwachting veel draagvlak, nader te onderzoeken. | |
| Direct betrokkenen | Deze meekoppelkans betreft een wens van de werkgroep recreatie & toerisme Ternaard, daarom groot draagvlak verwacht. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Op Paad lâns it Waad is een raakvlak, echter heeft OPLIW aangegeven deze meekoppelkans niet op te nemen in het plan. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Geen impact verwacht. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Geen raakvlak met de dijk, kan parallel uitgevoerd worden. | |
| Invloed op projectplanning | Geen raakvlak met de dijk, kan parallel uitgevoerd worden. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Vanuit de omgeving is er naar verwachting veel draagvlak, het niet meenemen van deze meekoppelkans kan daarom mogelijk leiden tot reputatieschade. | |

# Meekoppelkans: Swiet Wetter Wierum Ternaard | Aanpassen Dyksfeart

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Provincie Fryslân & Wetterskip Fryslân | TPM | Wierum West |

## Doel en achtergrond

Swiet Wetter Wierum Ternaard (SWWT) is een integrale ontwikkeling in het kustgebied van Wierum en Ternaard met als doel om klimaatadaptatie, toekomstige landbouw, natuur, leefbaarheid en recreatie en toerisme een plek te geven in het gebied.

In deze factsheet wordt het totale project Swiet Wetter Wierum Ternaard beschreven. In relatie tot de dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat (TPM) is alleen de relatie met de Dyksfeart relevant. Het totale project en de relatie tussen de vismigratie met de dijkverbetering worden onderzocht in het integraal inrichtingsplan.

Bouwstenen voor dit voorstel komen voort uit lokale initiatieven, het omgevingsproces Ternaard, PAGW, de dijkversterking KLM en sluiten aan bij grote maatschappelijke opgaven uit het Fries Programma Landelijk Gebied. Vanuit de samenwerking 1DYK is het gebiedsdocument vastgesteld, waarin SWWT wordt bestempeld als gebied waar de drie dragers van de gewenste integrale ontwikkeling samenkomen (zoetwaterbeschikbaarheid, ecologie en brede welvaart). Nu is het tijd voor verdere planuitwerking.

Op afbeelding 1 zijn de projectonderdelen weergegeven, de te ondernemen acties en de 'praatplaat' aan de hand waarvan het document SWWT is opgesteld.

*Afbeelding 1 Onderdelen Swiet Wetter Wierum Ternaard*

**Klimaatadaptatie**

1. Watermanagementsysteem verbeteren
    a. Grotere capaciteit
    b. Slim aanvoeren, afvoeren en vasthouden van water
    c. Waterberging met hoger waterpeil tegen droogte en verzilting
2. Behoud kwelder
3. Klei/slib beschikbaar krijgen door:
    a. Opvaarten
    b. Maken natuuroevers in bermen en landbouwpercelen
    c. Mogelijk CO2 binden met kwelders
4. Klei/slib gebruiken bij:
    a. Dijkversterking Koehool-Lauwersmeer
    b. Mogelijke proef landbouwgrond ophogen
    c. Klimaatadaptief bouwen

   d. Hoogwater vlucht plaatsen (HVP's)
   e. Bodemdaling tegengaan

**Toekomstbestendige landbouw: belangrijk pootaardappelgebied blijven**

1. Pilot zoetwaterbeschikbaarheid
   Mogelijkheden onderzoeken op thema's als:
   a. Uitmalen brak oppervlaktewater
   b. Ondergrondse opslag van zoet water
   c. Anti-verziltingsdrainage
   d. Bevloeiingstechnieken
   e. Eventuele nieuwe technieken

2. Pilot Groenblauwe dooradering
3. Stimuleren alternatieve verdienmodellen (zilte veeteelt buitendijks bij Ternaard bijvoorbeeld)
4. Kwaliteitsnetwerk landbouwverkeer (als koppelkansen i.r.t. dijkversterking)
5. Mogelijk experimenteerruimte ophogen van land met slib (koppeling met project Fjildlab)
6. Monitoren van verzilting
7. Verkenning grondinstrumentarium

**Natuur**

1. Vismigratie (6e Lengtegraad) (PAGW)
   a. Directe verbinding met de Waddenzee
   b. Geen zout water binnendijks
   c. Uitmalen brak water als zoete lokstroom
2. Natuurontwikkeling binnendijks
   a. Blauwgroene dooradering (incl. verdienmodellen)
      i. Natuurvriendelijke oevers
      ii. Paaiplekken vissen
   b. Broedplekken/foerageerplekken vogels
   c. Verbindingsmogelijkheden voor vogels (binnen- en buitendijks)
3. Natuurontwikkeling buitendijks
   a. HVP's
   b. Getijdepoelen
   c. Natuurbeheer voor bescherming van de bestaande kwelders

**Leefbaarheid**

Sociaaleconomische impuls Wierum en Ternaard door ontwikkeling Recreatie & Toerisme

- Wierum
  a. Cultuurhistorische beleving van de dijk
  b. Red de Kwelder/Kromme Horne
- Ternaard
  a. Haven bij/in dorp
- Behoud cultuurhistorisch landschap
  a. Oude peazens, kwelders (zomerdijk, sluisje, schreepswrak, Kromme Horne), landaanwinningswerken (koppeling LBF)

**Recreatie en Toerisme**

1. Opvaarten met als doel meer vaarmogelijkheden realiseren vanuit Dokkum, het achterland te ontsluiten voor waterrecreatie en vooral de vispotentie benutten, het ontsluiten (terp)dorpen en locaties (Niawier, Aalsum, Droppinghiem en Stoepa).
   a. Vaarverbinding Dokkum-Ternaard
   b. Vaarverbinding Dokkum-Wierum
   c. Vaarverbinding Ternaard-Wierum
      i. Optie 1: Via polder
      ii. Optie 2: Door dorp, langs Dongerawei
   d. Toeristische beleving (vissteigers, picknickplekken, rustplekken, haventjes, marketing, gastvrij wegwijs)
2. Beleving van het wad
   a. Kromme Horne (Bewandelbare pier bij Wierum)
3. Op paad lâns it Waad
   a. Opgang dijk ten westen van Wierum voor fietsen
   b. Informatievoorziening en beleving van dijk en omgeving
   c. Realiseren van natuurbeleefplek bij kwelder

### Raakvlak met de dijkverbetering TPM

Het raakvlak tussen het plan voor SWWT en het dijkontwerp is op een aantal onderdelen aanwezig.

**Verleggen Dyksfeart**

Het deel van SWWT dat raakvlak heeft met dijkverbetering TPM is het deel van de Dyksfaert dat eventueel dient te worden verbreed ten behoeve van het herstel van de opvaarten (tussen dp 47.4 - 47.6 zie afbeelding 2 voor indicatie). Dit wordt meegenomen als klanteis en dus wordt SWWT dan ook niet meegenomen als meekoppelkans voor het dijkontwerp voor het project TPM. Afstemming over de klanteisen vanuit SWWT vindt plaats richting het VO van de dijkverbetering, zodat aanpassingen aan de Dyksfeart (gewenst vanuit SWWT en afhankelijk van de uitgangspunten voor SWWT) worden ingepast in het ontwerp voor de dijk. Uitgangspunt is: verleggen van de Dyksfeart zodat het wateroppervlakte terugkeert. Zo wordt geborgd dat aansluiting op SWWT mogelijk blijft.

*Afbeelding 2 Indicatie locatie verbreden Dyksfeart*

**De Kromme Horne**

De Kromme Horne wordt behandeld als aparte meekoppelkans onder dijkversterking TPM. Zie daarvoor ‘factsheet meekoppelkans de Kromme Horne’.

**Vispassage**

Het aanleggen van een Vismigratie en het uitmalen van brak water wordt behandeld in het integraal inrichtingsplan binnen het project ‘Groen’. Zie hiervoor ‘factsheet meekoppelkansen PAGW-maatregelen’

Andere onderdelen van het project raken niet direct aan het dijkontwerp, wel aan het proces met de omgeving dat volgt. Het geheel van SWWT wordt dan ook meegenomen in de gesprekken rondom het plan van aanpak voor het integraal inrichtingsplan.

### Beoogd resultaat

Het beoogde resultaat voor het verleggen en verbreden van de Dyksfeart is dat de Dyksfeart die voldoet aan de randvoorwaarden voor het herstellen van de opvaarten, zodat deze kunnen worden gebruikt voor recreatievaart.

### Geschatte investeringskosten

Er is nog geen totaalbeeld van de geschatte investering inzichtelijk. Naar schatting zijn de kosten voor recreatie en toerisme in totaal 23 miljoen EUR. De aansluiting van de Dyksfeart is afhankelijk van de functie.

### Status

Het verbreden van de Dyksfeart heeft weinig raakvlak met de dijkverbetering en wordt meengenomen als klanteis. De gebiedsontwikkeling SWWT wordt meegenomen in het integraal inrichtingsplan en is verder geen onderdeel van de dijkverbetering TPM.

## Impactanalyse

*De impactanalyse focust op het raakvlak tussen SWWT en de dijkverbetering TPM: het verleggen en verbreden van de Dyksfeart.*

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Bij verbreden/verdiepen opvaarten komt grond vrij, echter heeft een verbreed waterlichaam langs de dijk wel invloed op de stabiliteitsopgave en daarmee de ontwerpogave. Dit moet nader worden onderzocht. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Mogelijk resulteert een verbrede vaart in aanpassingen in beheer en onderhoud. Dit moet nader worden onderzocht. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Het verleggen en verbreden van de Dyksfeart resulteert in extra ruimtebeslag op landbouwgrond. | |
| Recreatieve functies | Het verbreden van de Dyksfeart zodat deze kan worden gebruikt voor recreatievaart levert een positieve bijdragen aan de recreatieve functie van het gebied. | |
| Landschap en erfgoed | Geen impact verwacht. | |
| Natura 2000 | Geen impact verwacht. | |
| Overige thema's | Niet van toepasing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Het uitgangspunt is dat eisen aan de Dyksfeart geen negatieve impact mogen hebben op de waterveiligheid. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Het gebruiken van de Dyksfeart voor recreatieve doeleinden kan leiden tot ecologische verstoring in de vaart. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Er komt grond beschikbaar wat kan worden gebruikt voor de dijkverbetering. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Behouden cultuurhistorische waarden, zichtlijnen en verbindingen binnen- en buitendijks. Effect op ruimtelijke kwaliteit nader te onderzoeken. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Groot deel van de financiering is nog niet beschikbaar, maar wel zicht op. Basis ligt in de nog aan te vragen IKW aanvraag vanuit 1DYK voor integrale kustontwikkeling. Aantal onderdelen vallen onder PAGW, aantal onderdelen kunnen deels via proces van Regio Deal NIL, uitvoeringsmaatregelen passen binnen FPLG. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Vanwege bijdrage aan verschillende thema's breed draagvlak verwacht. | |
| Direct betrokkenen | In 2020 is gesproken met een aantal perceel eigenaren. Zij staan open voor een gesprek, indien we naast grondbehoefte meedenken in toekomstperspectief landbouw. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Gebiedsontwikkeling SWWT, Gebiedsproces Dongeradielen, PAGW-maatregelen. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te onderzoeken. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Geen impact verwacht, het verleggen van de Dyksfeart wordt meegenomen met de uitvoering van dijkverbetering TPM. | |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| Invloed op projectplanning | Geen impact verwacht, het verleggen van de Dyksfeart wordt meegenomen in het ontwerpproces van TPM. Input daarvoor zijn klanteisen voor de Dyksfeart. De eerste ontwerpronde voor TPM start in januari 2024, de tweede ontwerpronde in juli 2024. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Een kans om het gebied te verrijken en de randen te verzachten wordt niet gepakt. | |

# Meekoppelkans: Parkeerplaatsen 't Skoar

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Wetterskip Fryslân | TPM | 't Skoar |

## Aanleiding en doel

Bij de dijkopgang van ‘t Schoor is een gebrek aan parkeerruimte. In combinatie met meekoppelkansen 't Bolstiendykje, Wandelpad langs de Eendenkooi (afgevallen als meekoppelkans) en Camera Batavia (afgevallen als meekoppelkans) leeft de wens om meer parkeerruimte te creëren langs de dijk, en dit tevens toegankelijk te maken voor mindervaliden.

## Status

Er is geen direct raakvlak met het dijkontwerp. Daarbij is de concrete behoefte voor parkeerplaatsen onduidelijk. Uit de enquête die is afgenomen is geen parkeerbehoefte gebleken. De wens voor parkeerplaatsen wordt opgenomen als klanteis. In de realisatiefase kan mogelijk werk-met-werk gemaakt worden. Dit initiatief valt af als meekoppelkans voor dijkverbetering TPM.

## Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Deze meekoppelkans is te combineren met het VKA. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Geen impact verwacht. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Indirect positieve impact door minder obstakels op de wegen. | |
| Recreatieve functies | Er is meer parkeerruimte voor bezoekers. | |
| Landschap en erfgoed | Impact nader te bepalen. | |
| Natura 2000 | Geen impact verwacht. | |
| Overige thema’s | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Geen impact op de waterveiligheidsopgave verwacht. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Geen impact verwacht. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Nader te bepalen. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Nader te bepalen. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Geen behoefte dus ook geen financiering. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Nader te bepalen. | |
| Direct betrokkenen | Nader te bepalen. | |
| *Raakvlakken* | | |

| | | |
|---|---|---|
| Met andere projecten en initiatieven<br><br>Conditionering (K&L/NGE/..) | Raakvlak met Camera Batavia en ’t Bolstiendykje als deze worden uitgevoerd.<br><br>Nader te bepalen. | |
| *Planning*<br><br>Globale planning (milestones)<br><br>Invloed op projectplanning | <br><br>Uit te voeren tijdens realisatie van de dijkverbetering.<br><br>Geen impact verwacht. | |
| *Noodzaak*<br><br>Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | <br><br>Er is geen noodzaak voor het toevoegen van parkeerplaatsen, omdat uit de enquête geen parkeerprobleem is gebleken. | |

# Meekoppelkans: Pad langs de Eendenkooi

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Wetterskip Fryslân | TPM | Polder Ternaard |

## Doel en achtergrond

Deze meekoppelkans betreft een wandelpad langs de eendenkooi bij de Ternaarder Polder om de verbinding met het Wad verder te versterken. Dit huidige pad is een schouwpad van Wetterskip Fryslân en loopt van de dijk naar de Visbuurt. Door dit pad open te stellen als wandelpad, ontstaat er een aantrekkelijke wandelverbinding tussen Ternaard en de Waddenzee. Dit is een wens vanuit de werkgroep recreatie & toerisme van Dorpsbelang Ternaard en deze ambitie is overgenomen door OPLIW.

**Eigenaarschap Eendenkooi**

Het betreft hier een werkende eendenkooi die in beheer is bij een kooiker. Stilte en rust rond de kooi worden gewaarborgd door het zogenoemde afpalingsrecht. In een cirkel rond een eendenkooi met een straal van circa 1200 meter, gemeten uit het midden van de kooiplas, zijn geen activiteiten toegestaan die de eenden kunnen verstoren of wegjagen. Het betreft een stuk cultuurhistorie. Staatsbosbeheer is eigenaar van de kooi maar gaat niet over het kooirecht, dat is aan de kooiker zelf. Kooirecht is onderdeel van de Omgevingswet. De kooiker moet ook een akte hebben als geregistreerd kooiker. Afhankelijk van de bereidwilligheid van de kooiker en eigenaar kan er binnen het afpalingsrecht een nieuwe ontwikkeling goedgekeurd worden. Eigenaar (SBB) ziet geen kansen en geeft geen toestemming.

**Afpalingsrecht Eendenkooi**

Het afpalingsrecht is een oud zakelijk recht. Het geeft de kooiker het recht om een vastgesteld gebied rondom de eendenkooi af te bakenen (afpalingskring). Als er op 31 maart 1977 een afpalingsrecht gold op een eendenkooi, dan mag niemand binnen de afpalingskring van die eendenkooi activiteiten verrichten die onrust (kunnen) veroorzaken bij eenden binnen de afpalingskring (artikel 8.5 van de Omgevingswet). Behalve als het de kooiker is of iemand die toestemming heeft van de kooiker. Het verbod geldt niet voor activiteiten voor het realiseren, onderhoud en gebruik van openbare werken en activiteiten bij het uitoefenen van een beroep of bedrijf.

**Verstoring Eendenkooi**

Het aanleggen van een wandelpad zou deze eendenkooi verstoren en wordt daarom door Staatsbosbeheer afgeraden.

## Beoogd resultaat

Het resultaat van dit wandelpad is het creëren van een aantrekkelijke wandelroute tussen Ternaard en de Waddenzee.

## Geschatte investeringskosten

De meekoppelkans is afgevallen, waardoor dit niet nader onderzocht is.

## Status

Na afstemming met de kooiker (beheerder van de eendenkooi) is gebleken dat een pad langs de Eendenkooi mogelijk voor te veel verstoring voor de Eendenkooi zorgt, waardoor dit onderdeel van Op Paad lâns it Waad niet verder wordt uitgewerkt en afvalt als meekoppelkans voor de dijkverbetering TPM.

## Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Deze meekoppelkans heeft geen fysiek raakvlak met de dijkverbetering dus is te combineren met het ontwerp van de dijk. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Afhankelijk van de aanpassingen aan het pad is er mogelijk meer beheersinspanning nodig. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen impact verwacht. | |
| Recreatieve functies | Het wandelpad zorgt voor een aantrekkelijke wandelroute met een recreatieve functie. | |
| Landschap en erfgoed | Nader te bepalen. | |
| Natura 2000 | Geen impact verwacht. | |
| Overige thema's | Het afpalingsrecht valt onder de Omgevingswet, dus negatief effect door verstoring verwacht. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Geen impact verwacht. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Geen impact verwacht. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Geen impact verwacht. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Positieve bijdrage aan beleving van het gebied. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Er is geen zicht op financiering. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Nader te bepalen. | |
| Direct betrokkenen | De kooiker geeft geen toestemming voor het wandelpad in verband met verstoring. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Raakvlak met Op Paad lâns it Waad. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Geen impact verwacht. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Geen impact op de planning. | |
| Invloed op projectplanning | Geen impact op de planning. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Mogelijk negatieve impact op draagvlak vanuit de omgeving, omdat het dorpsbelang hier een concrete wens heeft. | |

# Meekoppelkans: Kromme Horne

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Werkgroep Kromme Horne / Red de kwelder | TPM | Wierum – Kwelder / palenrij |

## Doel en achtergrond

Door afkalving verdwijnt de kwelder nabij Wierum en de werkgroep Kromme Horne / Red de Kwelder werkt aan een plan de kwelder te behouden. Naast het behoud van de kwelder wil de werkgroep ook de beleefbaarheid van de dijk-, en de levendigheid van het dorp versterken en een uniek stuk natuur met culturele, cultuurhistorische en recreatieve waarde beschermen en ontwikkelen. Wetterskip Fryslân is eigenaar van de Kromme Horne (palenrij). Het doel is om de karakteristieke palenrij bij Wierum te renoveren en de oude elementen uit het gebied te bewaren.

RWS heeft voor het beschermen van de kwelder een voorkeursalternatief gekozen voor een bescherming met rijshoutendammen. Met paralleldammen en dwarsdammen van rijshout worden kleine vakken direct voor de kwelder aangelegd om de golfaanval op de kwelderrand te beperken. De verwachting is dat hiermee de verdere erosie van de kwelder effectief wordt tegengegaan. De uitvoering vindt plaats in het voorjaar van 2024, na het stormseizoen.

De Kromme Horne is geen onderdeel van het voorkeursalternatief. In het verleden kreeg de werkgroep ambtelijke ondersteuning vanuit Sense of Place van de Provincie (https://www.sense-of-place.eu/project/kromme-horne/), echter is deze ondersteuning gestopt. De werkgroep wil wel verkennen hoe zij verder kunnen met het plan voor de renovatie van de palenrij. Zo willen zijn onderzoeken hoe de kwelder in te richten: denk aan opruimen van de tegels en ideeën die er zijn t.a.v. het zomerdijkje. Primair is dit een verantwoordelijkheid van Wetterskip Fryslân, als eigenaar.

## Beoogd resultaat

Het beoogde resultaat is een bewandelbare pier die de kwaliteiten van Wierum zichtbaar maakt: de kwelder, het wad, de eindeloze zeedijk, de rust, het tij, de kleuren, het licht, de unieke geschiedenis en de verbinding met vaar- en wandelroutes in de regio. Daarnaast dient de pier als bescherming van de kwelder door het voorkomen van afkalving en bescherming van de cultuur-historische waarde van oude pier. De pier bekleed daarmee een recreatieve functie.

## Geschatte investeringskosten

Nader te bepalen.

## Status

Vanwege het gebrek aan raakvlak met dijkverbetering is deze meekoppelkans geen onderdeel van de dijkverbetering. De provincie trekt deze meekoppelkans niet meer vanuit Sense of Place. Er wordt door de 1DYK partners naar een externe trekker gezocht. Vanwege het, op dit moment, ontbreken van een trekker valt dit initiatief af als meekoppelkans voor dijkverbetering TPM.

## Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Deze meekoppelkans is te combineren met het VKA. Er is geen raakvlak met het VKA. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Er is beheerinspanning nodig om de Kromme Horne te onderhouden. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen impact verwacht. | |
| Recreatieve functies | De Kromme Horne wordt toegankelijk en krijgt een recreatieve functie. | |
| Landschap en erfgoed | De Kromme Horne draagt bij aan het behouden van cultureel erfgoed. | |
| Natura 2000 | Verstoring op Natura 2000 gebied moet worden onderzocht. | |
| Overige thema's | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Geen impact verwacht. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Geen impact verwacht. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Nader te bepalen. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Nader te bepalen of dit aansluit bij de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Er is geen zicht op financiering, omdat Sens of Place is gestopt met het financieren van de Kromme Horne. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | De petitie voor het behoud van de kwelder die door de werkgroep Kromme Horne is opgesteld is massaal ondertekend. | |
| Direct betrokkenen | Initiatief vanuit bewoners Wierum, Dorpsbelang is betrokken. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Het behouden van de kwelder Wierum. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te onderzoeken. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Geen raakvlak met de dijkverbetering dus geen impact verwacht. | |
| Invloed op projectplanning | Geen raakvlak met de dijkverbetering dus geen impact verwacht. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | De Kromme Horne is geen onderdeel van het plan voor het behouden van de kwelder, daarom is er minder aanleiding te werken aan het behouden van de Kromme Horne. | |

## Meekoppelkans: Camera Batavia

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Wetterskip Fryslân | TPM | 't Skoar |

### Aanleiding en doel

Op de dijk bij het Skoar is het plan om Camera Batavia te realiseren: een totaalbeleving van het polder- en kwelderlandschap mogelijk via een 10 meter hoge toren met een bolle spiegel. Provincie is trekker voor de ontwerp- en realisatiefase (vanuit Sense of Place), beheer en onderhoud ligt vervolgens bij de gemeente. Vanwege de constructie is er een sterke link met het dijkontwerp.

### Status

Er is geen zicht op financierbaarheid omdat het plan duurder is geworden. Daarnaast heeft de Provincie besloten te stoppen met de Sense of Place projecten, waaronder Camera Batavia. Vanwege het ontbreken van een trekker valt dit initiatief af als meekoppelkans voor dijkverbetering TPM. Vanuit de werkgroep Recreatie en Toerisme zijn er wensen voor een andere invulling van beoogde locatie voor Camera Batavia, bijvoorbeeld een natuurbeleefplek. Dit wordt besproken tijdens de ontwerpateliers in Ontwerp Loop 2.

### Impactanalyse

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Combineren met het ontwerp is mogelijk. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Extra beheer van het kunstwerk nodig. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen impact verwacht. | |
| Recreatieve functies | Camera Batavia levert een bijdrage aan de beleving van het landschap. | |
| Landschap en erfgoed | Nader te bepalen. | |
| Natura 2000 | Verstoring van nabije N2000 met hoge natuurwaarde. | |
| Overige thema's | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Geen impact op de hoogwaterveiligheid verwacht. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Geen bijdrage en geen verstoring verwacht. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Geen impact verwacht. | |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| Ruimtelijke kwaliteit | Afhankelijk van het uiteindelijke ontwerp. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Er is geen zicht op financiering. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Veel draagvlak bij de brede omgeving. | |
| Direct betrokkenen | Veel draagvlak bij het dorpsbelang. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Raakvlak met Op Paad lâns it Waad en Sense of Place. Echter hebben beide partijen aangegeven Camera Batavia niet te willen financieren. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te bepalen. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Geen impact verwacht. | |
| Invloed op projectplanning | Geen impact verwacht. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Deze meekoppelkans was al ver uitgewerkt en uitgedacht. Het niet realiseren kan leiden tot imagoschade. | |

# Meekoppelkans: Toegankelijkheid Wierum

| Initiatiefnemer(s) | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| WF/gemeente Noard East-Fryslân/Dorpsbelang Wierum | TPM | Wierum dorp |

## Doel en achtergrond

Het dorpsbelang Wierum heeft de wens om de toegankelijkheid en de cultuurhistorische beleefbaarheid van de dijk en de omgeving van Wierum te versterken. In eerdere gesprekken met het dorpsbelang zijn het dorpsplein en het toevoegen van parkeerplaatsen benoemd.

**Dorpsplein**

Vanuit het Dorpsbelang Wierum zijn er verschillende ideeën over het dorpsplein (/dijksplein) van Wierum. Er is gesproken over wandelpaden, de dijktrap, een waddentribune of andere zitplaatsen, herstellen van de verrekijker, informatievoorzieningen en zwemplekken. De wensen zijn nog niet concreet gemaakt.

**Parkeerplaatsen**

Een tweede wens van het dorpsbelang is het realiseren van nieuwe parkeerplaatsen bij Wierum. Het huidige aantal parkeerplekken is niet voldoende voor de bewoners en recreanten. Het concrete parkeerprobleem is onbekend.

## Beoogd resultaat

Het vergroten van de beleefbaarheid en toegankelijkheid van Wierum.

## Geschatte investeringskosten

Nader te bepalen.

## Status

Vanuit de gebiedspartners is er geen directe aanleiding om dit initiatief te trekken. De concrete wensen voor de toegankelijkheid van Wierum worden besproken tijdens de ontwerpateliers met de omgeving in OL2, in het voorjaar 2024. Dan wordt ook de haalbaarheid van de wensen in relatie tot de ontwerpopgave onderzocht.

## Impactanalyse parkeerplaatsen

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Wensen voor het dorpsplein en de parkeerplaatsen worden ingepast in het ontwerp met het uitgangspunt dat ze te combineren zijn met het ontwerp. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Geen impact verwacht. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen impact verwacht. | |
| Recreatieve functies | De openbare ruimte van Wierum wordt toegankelijker voor bezoekers. | |
| Landschap en erfgoed | Geen impact verwacht. | |
| Natura 2000 | Geen impact verwacht. | |
| Overige thema's | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Uitgangspunt is dat de ingrepen geen impact hebben op waterveiligheid. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Geen impact verwacht. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Nader te onderzoeken. | |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| Ruimtelijke kwaliteit | Geringe impact. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Vanuit de gebiedspartners is er geen trekker. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Nader te onderzoeken. | |
| Direct betrokkenen | Er is draagvlak vanuit het Dorpsbelang. | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Geen raakvlak met andere projecten. | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te onderzoeken. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | De uitvoering kan worden gekoppeld aan de dijkverbetering. | |
| Invloed op projectplanning | De uitvoering kan worden gekoppeld aan de dijkverbetering. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Er is geen directe noodzaak, maar het is wel een gemiste kans. | |

# Meekoppelkans: Op Paad lâns it Waad

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie |
|---|---|---|
| Gemeente Noardeast Fryslân | TPM | Hele traject Ternaard Peazens-Moddergat |

## Doel en achtergrond

Met het project Op Paad lâns it Waad beogen de overheden de toegankelijkheid en beleefbaarheid van de Waddenzee vanaf de Friese kust te versterken met inachtneming van de bestaande regelgeving, ecologie en waterveiligheid. De focus ligt hierbij op de toegankelijkheid voor fietsers en wandelaars. De colleges van de gemeenten Harlingen, Waadhoeke, en Noardeast Fryslân en het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân hebben ingestemd met dit plan. In mei 2020 is er een samenwerkingsovereenkomst ondertekend door de drie gemeenten en Wetterskip Fryslân, waarbij ook de financiering is besproken. De Gemeente Waadhoeke treedt op als penvoerder van het project. Wetterskip Fryslân neemt eigendom, beheer en onderhoud van de voorzieningen in het kader van buitendijks fietsen voor haar rekening.

*Afbeelding 1 Overzicht plannen Op Paad lâns it Waad*

De volgende onderdelen van OPLIW hebben geen raakvlak met de dijkverbetering, en op deze onderdelen gaat deze factsheet niet in:

- Belijning/bewegwijzering op het asfalt (ipv bewegwijzering op palen);
- Bebording, uniforme informatievoorziening;
- Aanhaken op bestaande routestructuren en bezienswaardigheden;
- Sanitaire voorzieningen langs de dijk.

Er is een voorkeurstracé gedefinieerd door Op Paad lâns it Waad, dit tracé is door de stuurgroep van Op paad lâns it Waad omarmd. Er is hierbij grotendeels rekening gehouden met een adviesrapport van de *Waadfûgelwurkgroep Fryske Feriening foar Fjildbiology* (november 2021), gericht op het voorkomen van toenemende verstoring van vogels door fietsers, wandelaars en honden. In afstemming met de Wadvogelwerkgroep zijn enkele wijzigingen doorgevoerd ten opzichte van het adviesrapport. Het voorkerustracé voor TPM is weergegeven op afbeelding 2.

*Afbeelding 2 Voorkeurstracé Op Paad lâns it Waad TPM*

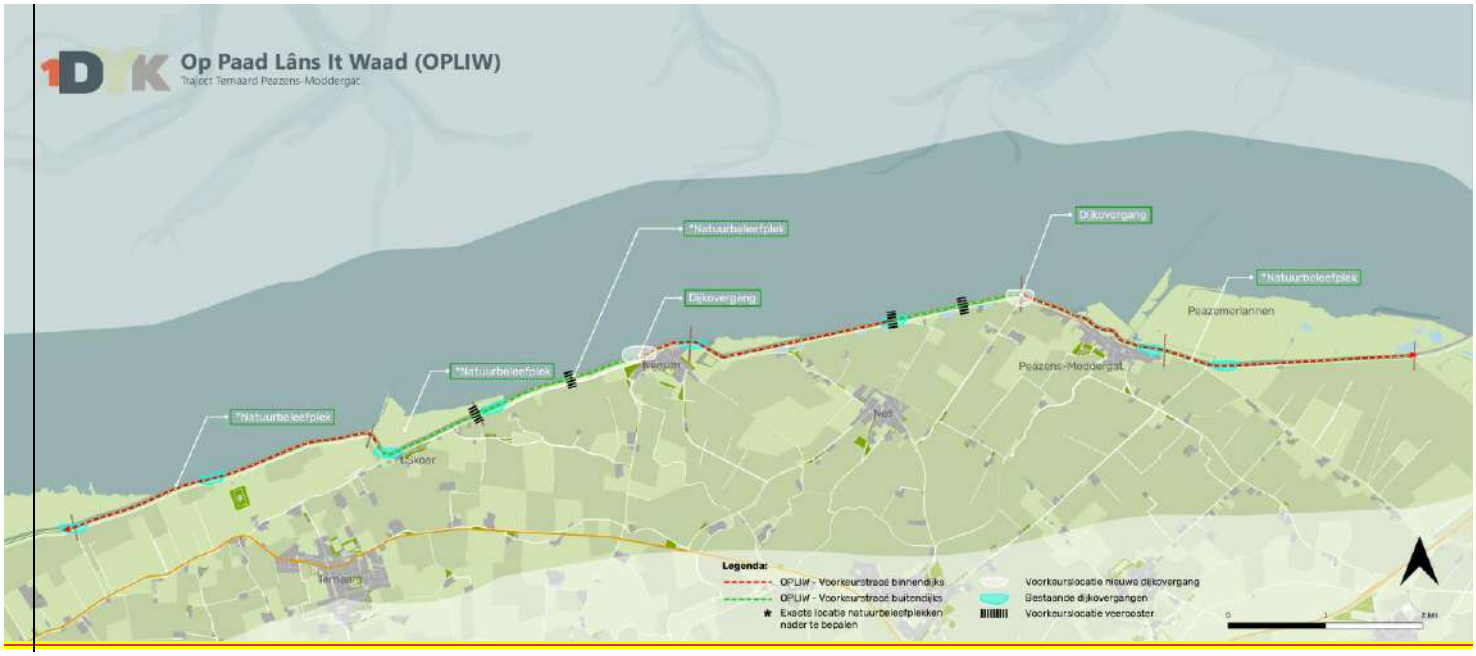


## Raakvlak met de dijkverbetering TPM

Op Paad lâns it Waad heeft meerdere raakvlakken met de dijkverbetering TPM. Deze worden hieronder beschreven.

**Pad langs de Eendenkooi**

Het pad langs de Eendenkooi is afgevallen, zie factsheet 'Pad langs de Eendenkooi'.

**Natuurbeleefplekken**

Er worden natuurbeleefplekken gecreëerd op de plekken waar de route binnendijks ligt omdat daar niet buitendijks gefietst kan worden door verstoring. De natuurbeleefplekken sluiten aan op de bestaande infrastructuur, zoals trappen en dijkovergangen. Aan de hand daarvan zijn er drie locaties waar natuurbeleefplekken wenselijk zijn, namelijk:

- In deeltraject 't Skoar. De meekoppelkans Camera Batavia is afgevallen (zie factsheet 'Camera Batavia'). De kansrijkheid van een natuurbeleefplek in plaats van Camera Batavia op desbetreffende locatie wordt onderzocht.
- In deeltraject Ternaard West, bij de dijkovergang ten westen van de Eendenkooi.
- In deeltraject Wierum Oost.

Deze drie locaties voor de natuurbeleefplekken worden nader onderzocht in de ontwerpateliers met de omgeving in het voorjaar van 2024. Omdat het deeltraject Peazemerlannen voor het omgevingsproces ook onderdeel is van TPM, wordt dan ook een mogelijke natuurbeleefplek bij Peazemerlannen, ter hoogte van Moddergat besproken.

**Nieuwe dijkovergang Wierum west**

Voor het voorkeurstracé dient een nieuwe dijkovergang te worden gerealiseerd ten westen van Wierum. De locatie van deze nieuwe dijkovergang is indicatief weergegeven op afbeelding 3, tussen dijkpaal 48.9 - 49.3. Met deze dijkovergang kunnen fietsers van buitendijks vanaf Wierum west, naar binnendijks bij Wierum dorp te leiden. Een enkele dijkovergang is voldoende. Deze dijkovergang kan worden gecombineerd met een Toeristisch Overstap Punt (TOP). De TOP zelf is in het dorp, de dijkovergang is nodig bij de TOP te komen.
De geschatte investeringskosten voor een enkele dijkovergang liggen tussen den 20.000 EUR en 45.000 EUR.

*Afbeelding 3 Indicatie locatie dijkovergang Wierum west*

**Nieuwe dijkovergang Peazens-Moddergat**
Het voorkeurstracé van OPLIW heeft raakvlak met het plan voor Peazens-Moddergat waarbij Stichting Musea Noardeast Fryslân (SMNF) werkt aan toegankelijk en toeristische ontwikkeling van Peazens-Moddergat. Een nieuwe dijkovergang bij Peazens-Moddergat is daarbij nodig om fietsers en wandelaars bij het dorp binnendijks te leiden, naar onder andere een TOP, het Garnalenfabriekje en ’t Fiskershûske. Deze dijkovergang is vergelijkbaar met de dijkovergang bij Wierum en zou gesitueerd moeten worden rond dijkpaal 53.3, zie hiervoor afbeelding 4.
De geschatte investeringskosten voor deze dijkovergang liggen naar verwachting iets hoger dan de geschatte 20.000 EU - 45.000 EUR voor de dijkovergang bij Wierum, omdat de veiligheidsopgave op deze locatie groter is.

*Afbeelding 4 indicatie locatie dijkovergang Peazens-Moddergat*

**Dijk toegankelijk en rolstoelvriendelijk**
Zowel bij OPLIW als bij Wetterskip Fryslân is het doel gesteld om de dijk toegankelijker te maken. Dit gaat over de volgende twee punten:

- Hellingshoeken bij dijkovergangen: De dijkovergangen worden rolstoelvriendelijk ontworpen. Bij het ontwerpen van de nieuwe dijkovergangen wordt rekening gehouden met toegankelijkheid voor rolstoelen door de hellingshoek van de dijkovergang daarop aan te passen.

- Rolstoelvriendelijke veeroosters en slagbomen: Door hekken te vervangen door rolstoeltoegankelijke veeroosters en eventueel slagbomen wordt de dijk obstakelvrij voor fietsers. De veeroosters en slagbomen op plekken waar nu hekken zijn, ervan uitgaande dat de hekken terugkomen op de plekken waar deze nu ook geplaatst zijn.

Hierover wordt in de ontwerpateliers in het voorjaar van 2024 nader afgestemd.

### Beoogd resultaat
Het resultaat van het project Op Paad lâns it Waad is een doorgaande fietsroute langs de Friese Waddenzeekust. Verwachtte toename van toerisme is 2-3% voor de totale kustregio.

### Geschatte investeringskosten
Voor de gehele investering is er een totaalbudget van 1,4 miljoen EUR beschikbaar voor fase 2.

### Status
De fietsroute Op Paad lâns it Waad wordt verder uitgewerkt als meekoppelkans. Hierbij wordt rekening gehouden met het ontwerp van de dijk. Daarnaast wordt tijdens de ontwerpateliers in OL2 input opgehaald uit de omgeving met betrekking tot de fietsroute.

### Impactanalyse dijkovergang

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |
| | geen impact, niet relevant |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | OPLIW is te combineren met het VKA. In de ontwerpateliers in het voorjaar van 2024 worden de raakvlakken tussen OPLIW en de dijkverbetering besproken en wordt OPLIW ingepast in het otnwerp. | |
| Invloed op beheerbaarheid | Buitendijkse onderdelen van OPLIW worden beheerd door het wetterskip, binnendijkse onderdelen worden beheerd door de gemeente. Naar verwachting minimale extra beheerinspanning verwacht. | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Geen ruimteslag op landbouw dus geen impact verwacht. | |
| Recreatieve functies | Positieve impact, door het creëren van aaneengesloten routes voor recreatie en toegankelijk maken van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van de dorpskernen. | |
| Landschap en erfgoed | Geen effect. | |
| Natura 2000 | De verstoring door (een toename van het aantal) fietsers en wandelaars, door buitendijks fietsen/wandelen en natuurbeleefplekken, is over het algemeen relatief beperkt, waarbij de voorspelbaarheid van verstoring door fietsers en wandelaars van groot belang is. ‘t Schoor is echter van belang voor meerdere Natura 2000-broedvogels en als gevolg van de buitendijkse route langs Het Schoor is er een risico op significante gevolgen. De toename van verstoring en de mate waarin verstoring vanaf de zomerdijk voorkomen kan worden, zijn bepalend voor de effectbeoordeling, en nadere uitwerking hiervan is nodig om het risico op het niet kunnen verkrijgen van een vergunning te beperken. | |
| Overige thema’s | Niet van toepassing. | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Aanpassingen van OPLIW aan de dijk hebben geen impact op de hoogwaterveiligheid. | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Mogelijk veroorzaakt OPLIW verstoring bij de voorziene PAGW-maatregelen. Dit moet nader worden onderzocht. | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Geen impact verwacht, nader te bepalen. | |
| Ruimtelijke kwaliteit | De impact op ruimtelijke kwaliteit is nader te bepalen. | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Er worden door de gemeenten Harlingen, Waadhoeke, en Noardeast Fryslân en het Wetterskip afspraken gemaakt over financiering. | |

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Nader te bepalen. | |
| Direct betrokkenen | Er is draagvlak bij de gemeenten, betrokken dorpsbelangen en stichting museum ’t Fiskershûske | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Raakvlak met project ‘Moddergat \| Dijk van een Verhaal’, Swiet Wetter Wierum Ternaard | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | Nader te bepalen. | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | Planning sluit aan op dijkversterking. | |
| Invloed op projectplanning | Geen impact verwacht. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Imagoschade omdat er veel draagvlak en energie zit op deze meekoppelkans. | |

# Meekoppelkans: Swiet Wetter Wierum Ternaard | Aanpassen Dyksfeart

| Initiatiefnemer | Deelproject | Locatie | # (Relatics) |
|---|---|---|---|
| Werkgroep R&T Ternaard, Provincie Fryslân & Gemeente NEF | TPM | Wierum West | |

NB: in deze bouwsteen wordt het totale project Swiet Wetter Wierum Ternaard beschreven. In relatie tot de dijkversterking Ternaard Peazens Moddergat (TPM) is alleen de relatie met de Dyksfeart relevant. Het totale project en de relatie tussen de vismigratie met de dijkversterking wordt in een ander project van de dijkversterking behandeld.

## Doel en achtergrond

Swiet Wetter Wierum Ternaard (SWWT) is een integrale ontwikkeling in het kustgebied van Wierum en Ternaard met als doel om klimaatadaptatie, toekomstige landbouw, natuur, leefbaarheid en recreatie en toerisme een plek te geven in het gebied.

Bouwstenen voor dit voorstel komen voort uit lokale initiatieven, het omgevingsproces Ternaard, PAGW, de dijkversterking KLM en sluiten aan bij grote maatschappelijke opgaven uit het Fries Programma Landelijk Gebied. Vanuit de samenwerking 1DYK is het gebiedsdocument vastgesteld, waarin SWWT wordt bestempeld als gebied waar de drie dragers van de gewenste integrale ontwikkeling samenkomen (zoetwaterbeschikbaarheid, ecologie en brede welvaart). Nu is het tijd voor verdere planuitwerking.

Hieronder zijn de projectonderdelen weergegeven, de te ondernemen acties en de 'praatplaat' aan de hand waarvan het document SWWT is opgesteld.

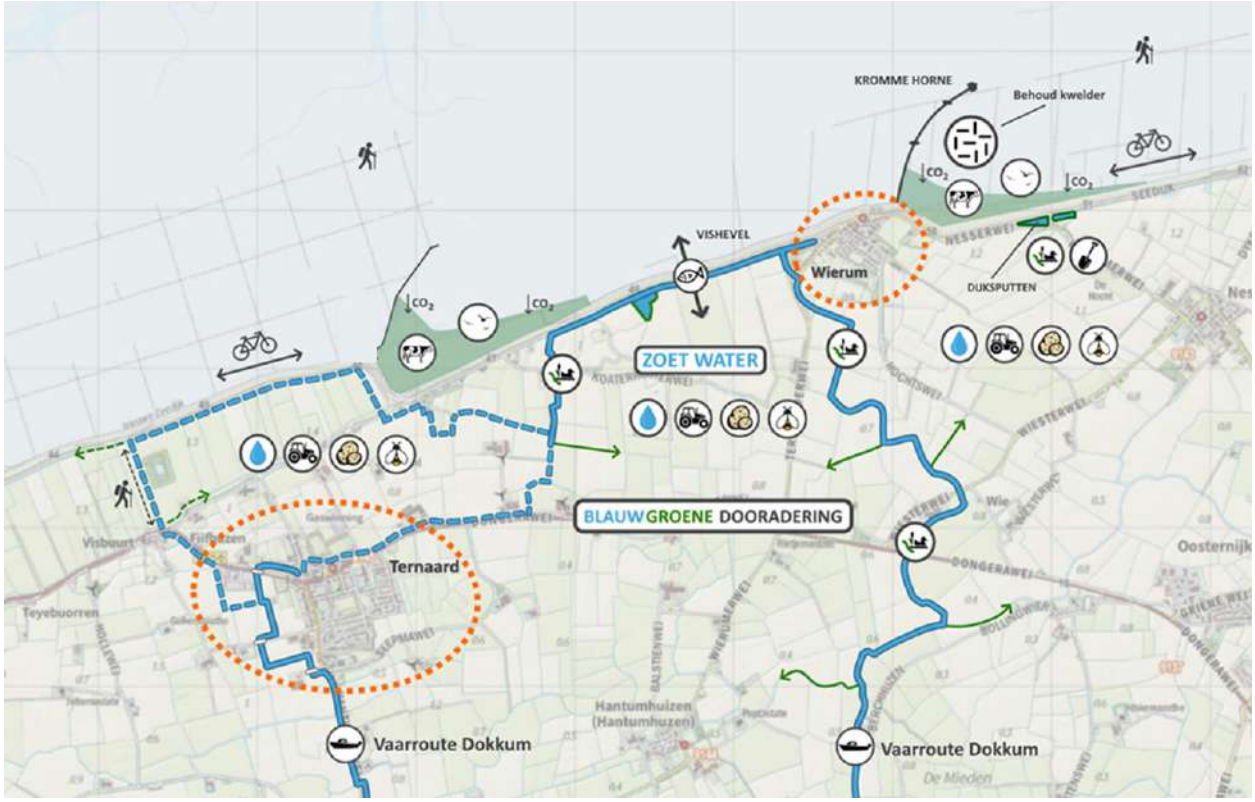


**Klimaatadaptatie**

1. Watermanagementsysteem verbeteren
    a. Grotere capaciteit
    b. Slim aanvoeren, afvoeren en vasthouden van water
    c. Waterberging met hoger waterpeil tegen droogte en verzilting
2. Behoud kwelder
3. Klei/slib beschikbaar krijgen door:
    a. Opvaarten
    b. Maken natuuroevers in bermen en landbouwpercelen
    c. Mogelijk CO2 binden met kwelders
4. Klei/slib gebruiken bij:
    a. Dijkversterking Koehool-Lauwersmeer

   b. Mogelijke proef landbouwgrond ophogen
   c. Klimaatadaptief bouwen
   d. Hoogwater vlucht plaatsen (HVP's)
   e. Bodemdaling tegengaan

**Toekomstbestendige landbouw: belangrijk pootaardappelgebied blijven**

1. Pilot zoetwaterbeschikbaarheid
   Mogelijkheden onderzoeken op thema's als:
   a. Uitmalen brak oppervlaktewater
   b. Ondergrondse opslag van zoet water
   c. Anti-verziltingsdrainage
   d. Bevloeiingstechnieken
   e. Eventuele nieuwe technieken
2. Pilot Groenblauwe dooradering
3. Stimuleren alternatieve verdienmodellen (zilte veeteelt buitendijks bij Ternaard bijvoorbeeld)
4. Kwaliteitsnetwerk landbouwverkeer (als koppelkansen i.r.t. dijkversterking)
5. Mogelijk experimenteerruimte ophogen van land met slib (koppeling met project Fjildlab)
6. Monitoren van verzilting
7. Verkenning grondinstrumentarium

**Natuur**

1. Vismigratie (6e Lengtegraad) (PAGW)
   a. Directe verbinding met de Waddenzee
   b. Geen zout water binnendijks
   c. Uitmalen brak water als zoete lokstroom
2. Natuurontwikkeling binnendijks
   a. Blauwgroene dooradering (incl. verdienmodellen)
      i. Natuurvriendelijke oevers
      ii. Paaiplekken vissen
   b. Broedplekken/foerageerplekken vogels
   c. Verbindingsmogelijkheden voor vogels (binnen- en buitendijks)
3. Natuurontwikkeling buitendijks
   a. HVP's
   b. Getijdepoelen
   c. Natuurbeheer voor bescherming van de bestaande kwelders

**Leefbaarheid**

Sociaaleconomische impuls Wierum en Ternaard door ontwikkeling Recreatie & Toerisme

- Wierum
  a. Cultuurhistorische beleving van de dijk
  b. Red de Kwelder/Kromme Horne
- Ternaard
  a. Haven bij/in dorp
- Behoud cultuurhistorisch landschap
  a. Oude peazens, kwelders (zomerdijk, sluisje, schreepswrak, Kromme Horne), landaanwinningswerken (koppeling LBF)

**Recreatie en Toerisme**

1. Opvaarten met als doel meer vaarmogelijkheden realiseren vanuit Dokkum, het achterland te ontsluiten voor waterrecreatie en vooral de vispotentie benutten, het ontsluiten (terp)dorpen en locaties (Niawier, Aalsum, Droppinghiem en Stoepa).
   a. Vaarverbinding Dokkum-Ternaard
   b. Vaarverbinding Dokkum-Wierum
   c. Vaarverbinding Ternaard-Wierum
      i. Optie 1: Via polder

ii. Optie 2: Door dorp, langs Dongerawei

d. Toeristische beleving (vissteigers, picknickplekken, rustplekken, haventjes, marketing, gastvrij wegwijs)

2. Beleving van het wad
   a. Kromme Horne (Bewandelbare pier bij Wierum)
3. Op paad lâns it Waad
   a. Opgang dijk ten westen van Wierum voor fietsen
   b. Informatievoorziening en beleving van dijk en omgeving
   c. Realiseren van natuurbeleefplek bij kwelder

### Beoogd resultaat
Integrale ontwikkeling langs de kust door realiseren van bovenstaande bouwstenen.

### Geschatte investeringskosten opvaarten
Nog geen totaalbeeld inzichtelijk: schatting kosten R&T totaal is 23 miljoen. Aansluiting dijksfeart is afhankelijk van functie.

### Raakvlak en uitgangspunten voor ontwerp dijkverbetering TPM
Het raakvlak tussen het plan voor SWWT en het dijkontwerp is op een aantal onderdelen aanwezig.

- Kromme Horne wordt behandeld als aparte koppelkans onder dijkversterking TPM.
- Vismigratie en het uitmalen van brak water wordt behandeld in een ander dijkproject (Groen).
- Andere onderdelen van het project raken niet direct aan het dijkontwerp, wel aan het proces met de omgeving dat volgt. Het geheel van SWWT wordt dan ook meegenomen in de gesprekken rondom het plan van aanpak voor het Integraal Inrichtings Plan.
- Het deel dat wel relevant is voor TPM is het deel van de Dyksfaert dat eventueel dient te worden verbreed ten behoeve van het herstel van de opvaarten (tussen dp 47.4 - 47.6 zie afbeelding voor indicatie). Dit kan worden behandeld als klanteis en dus wordt SWWT dan ook niet meegenomen als meekoppelkans voor het dijkontwerp voor het project TPM. Afstemming over de klanteisen vanuit SWWT vindt plaats richting het VO van de dijkverbetering, zodat aanpassingen aan de Dyksfeart (gewenst vanuit SWWT en afhankelijk van de uitgangspunten voor SWWT) worden ingepast in het ontwerp voor de dijk. Uitgangspunt is: verleggen van de Dyksfeart zodat het wateroppervlakte terugkeert. Zo wordt geborgd dat aansluiting op SWWT mogelijk blijft.

### Status
SWWT is geen meekoppelkans binnen het project dijkverbetering TPM. Het raakvlak met de dyksfeart wordt uitgewerkt in een klanteis en kan op die manier meegenomen worden in de dijkverbetering TPM. Het totaal van SWWT wordt meegenomen in de gesprekken over het Integraal Inrichtingsplan.

### Impactanalyse
*De impactanalyse focust op het raakvlak tussen SWWT en 1DYK.*

| stoplicht | toelichting |
|---|---|
| | negatieve bijdrage, groot risico (mogelijke showstopper) |
| | aandachtspunt, nader onderzoeken |
| | positieve bijdrage, biedt kansen |

geen impact, niet relevant

| Beoordelingscriterium | Toelichting (effecten of beoordeling) | stoplicht |
|---|---|---|
| *Maakbaarheid* | | |
| Is het te combineren met het VKA dijk? | Verschillende raakvlakken: bij verbreden/verdiepen opvaarten komt grond vrij, echter heeft een verbreed waterlichaam langs de dijk wel invloed op de stabiliteitsopgave | |
| Invloed op beheerbaarheid | nader te bepalen | |
| *Impact op omgeving* | | |
| Werkfuncties landbouw | Meer beroep op landbouwgrond en vervlochtenheid van functies (met name natuur), meer mogelijkheden voor agrariërs | |
| Recreatieve functies | Positieve bijdrage in de vorm van meer mogelijkheden | |
| Landschap en erfgoed | Behoud/meer zichtbaar maken cultuurhistorische elementen | |
| Natura 2000 | Versterken verbinding tussen buiten- en binnendijks | |
| Overige thema's | | |
| *Impact op projectdoelen/ambities* | | |
| Hoogwaterveiligheid | Uitgangspunt is dat eisen aan de Dyksfeart geen negatieve impact mogen hebben op de waterveiligheid | |
| Ecologische bijdrage (PAGW) | Realiseren vismigratie + ontwikkeling binnenland | |
| Circulariteit/Duurzaamheid | Komt grond beschikbaar | |
| Ruimtelijke kwaliteit | Behouden cultuurhistorische waarden, zichtlijnen en verbindingen binnen- en buitendijks | |
| *Kosten* | | |
| Zicht op financiering | Groot deel van de financiering is nog niet beschikbaar, maar wel zicht op. Basis ligt in de nog aan te vragen IKW aanvraag vanuit 1DYK voor integrale kustontwikkeling. Aantal onderdelen vallen onder PAGW, aantal onderdelen kunnen deels via proces van Regio Deal NIL, uitvoeringsmaatregelen passen binnen FPLG. | |
| *Draagvlak* | | |
| Brede omgeving | Vanwege bijdrage aan verschillende thema's breed draagvlak verwacht | |
| Direct betrokkenen | In 2020 gesproken met een aantal perceelseigenaren, staan open voor een gesprek indien we naast grondbehoefte meedenken in toekomstperspectief landbouw | |
| *Raakvlakken* | | |
| Met andere projecten en initiatieven | Gebiedsproces Dongeradielen, mogelijk Klutenplas (PAGW) | |
| Conditionering (K&L/NGE/..) | nader te bepalen | |
| *Planning* | | |
| Globale planning (milestones) | 2024: planvorming en ontwerp, 2025: uitvoering | |
| Invloed op projectplanning | Hoe eerder de wensen voor de Dyksfeart in beeld zijn hoe beter: dan kunnen ze gemakkelijker meegenomen worden in het ontwerp. De eerste ontwerpronde voor TPM start in januari 2024, de tweede ontwerpronde in juli 2024. | |
| *Noodzaak* | | |
| Wat gebeurt er als het initiatief niet wordt uitgevoerd? | Een kans om het gebied te verrijken en de randen te verzachten wordt niet gepakt | |

**Besluitvorming**

De volgende besluiten moeten genomen worden:

| Beschrijving besluit: | Toelichting | Beslisser: |
|---|---|---|

Intern gebruik

| | | |
|---|---|---|
| SWWT is geen meekoppelkans binnen het project dijkverbetering TPM. Het raakvlak met de dyksfeart wordt uitgewerkt in een klanteis en kan op die manier meegenomen worden in de dijkverbetering TPM. Het totaal van SWWT wordt meegenomen in de gesprekken over het Integraal Inrichtingsplan. | | Wetterskip Fryslân, Provincie Fryslân, Gemeente NEF |